

מִיּוֹד בְּגֵן

גבורן ערמין לִי וְלֹא סַפֵּק פְּרִישׁוּתָא.

יאבאר בְּרַשׁוֹת הַבְּבוֹיִתִּים אֲמַר בְּשִׁבְחוֹ שִׁבְחָה עוֹלָמוֹ, וְנֹסַף אֲמַר עַד זָקְנָה וְשִׁיבָה. וְלִבְאֵר שֶׁנִּי אֱלֹהֵי הַתְּרוּמִים נִקְרָא לְבֵאֵר מִרְאִית הַסּוּלָם אֲשֶׁר חֹזֵה אֲבִינוּ יַעֲקֹב עָיָה, וְהִנֵּה סוּלָם מוֹצֵב אֲרֻצָּה וְרֵאשׁוֹ מוֹנִיעַ הַשְּׂמִימָה. וּמֵלֹאכֵי אֱלֹקִים עוֹלִים וְיוֹרְדִים בּוֹ וּבְמִדְרַשׁ (ב"ר פ' ס"ח) צִנֵּת אֲשֶׁר יֵאלֵא אֲבִינוּ מִבְּאֵר שֶׁבַע לִלְכַת לַחֲרָן. אָמַר, מֵאִיִן יָבֵא עֲזוּרֵי אֲךָ חוֹר וְאָמַר, עֲזוּרֵי מַעַם ד' עוֹשֶׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ וְלִהְיִין הַדְּבָרִים כִּי אֲבִינוּ רָאָה אֲרָעַ נוֹרֵד מִבַּיִת הַרְוִי. וְכִדְרָךְ וְעַנְיָה בְּלִי מֵלֹאֵל מִנּוּחַ לִכְף רִגְלוֹ. וְהוּא עָרוֹם מִכָּל. וְכַמוֹ שֶׁבִּיאֵר (ס"ג) ר' חִינְיָה, כִּי גִדּוֹד שְׁלֹמוֹ וְאִין לוֹ מַה לְשׁוֹם מִרְאִשׁוֹתָיו רַק מֵאֲבִי מִקְּדוּשָׁה כִּי גַם כִּרְ אִין לוֹ לִהְיִית רֵאשׁוֹ עֲלוֹי* כֵּן שֶׁשֶׁשׁ תְּקוּמָה הִתְהַפְּכָה אֶל הַדְּלָגָה וְהִיגוּן. עַד כִּי רָאָה ד' צַעֲנוֹ. וּמִתְּחִיל שָׂדֵי חוּס. וְהוּא מִחוּס הַסּוּלָם. כִּי יָדוּעַ בִּיאֵר קְדוּמוֹתוֹ ז"ל. כִּי הַסּוּלָם מוֹרָה עַל הַשְּׂתַלְשֻׁלוֹת הַשְּׁפַע מִבְּבוֹיִת לִזְוֹן וּלְפִרְסָם אֶת הַכֵּל. לְכֵן הִרְאָו לוֹ הַחֲשִׁבּוֹן הַזֶּה אֲשֶׁר יִבְאֵר לְפָנָיו. דְּזֹאת יָדוּעַ כִּי כָל דְּבַר גַּסֵּם מוֹכֵרָה לִהְיוֹת נִתְפַּשׁ בְּמִקְּדוּשָׁה גְדוֹל וְחֹזֵק מִמֶּנּוּ. הַמְכִּיל אֲמַר. כְּדִי שִׁנּוּחַ בּוֹ. לְמַשֵּׁל הָאֲרָץ בּוֹלֵעַ אֶת הַגַּשָּׁם וְהַמֶּטֶר. יִתְחַיֵּיב כִּי הָאֲרָץ הִיא יוֹתֵר גְּדוֹל בְּכַחוּמָה מִכָּל הַגַּשְׁמִים אֲשֶׁר עָלֶיהָ. כִּי בָלָא זֶה לֹא הִיא לְהַגְשָׁמִים מִקּוּם לְנוּחַ. וְעַתָּה נִשְׁאָל. אִי מִקּוּם הָאֲרָץ. כִּי גַם הָאֲרָץ תִּשְׁרָךְ לְמִקּוּם גְּדוֹל מִמּוֹנֵה אֲשֶׁר תְּנוּחַ עֲלוֹי. וְגַם אֵת תְּעֵנָה וְתֵאמַר כִּי יֵשׁ לָהּ אִיזָה מִקּוּם לְנוּחַ עֲלוֹי. נֹסֵף שְׁאֵלְמִינוּ. אִי מִקּוּם תְּנוּחַ עֲלוֹי הַדְּבַר הַהוּא. וְיִלְךְ שְׁאֵלְמִינוּ עַד בְּלִתי הַכְּלִית. וְאִ"כּ נִחְזוֹר לְשִׁאלָהּ הַרְאֵנוּהָ מִקּוּם הָאֲרָץ הַמְחַזֵּק אֲתוֹתָ שֶׁלֹּא תִמוּט מִמְקוּמָהּ אִי. לְכֵן לִנוּ לְדַעַת כִּי זְרוּשׁוֹ שֶׁל הַקְּבָ"ה הַמְחַזֵּקָה וְלִיזָה הוֹדִיעוּ לְאֲבִינוּ יַעֲקֹב. כִּי הִשְׁפַּע הַמְשַׁלְשֵׁלֶת מִתְּחִיל

אֶקְדָּמוֹת מְלִין וְשִׁרְיוֹת שׁוֹתָא. אֲוִלָּא שְׁקִילְנָא הַרְמֵן וְרִשׁוֹתָא.

בשלישה הַתְּרוּמִים הַרְאֵנוּסִים הַסֵּס הַקְּדָמָה עַל כָּל דְּבַר הַשִּׁיר. וְהַתְּרוּמִים אֶקְדָּמוֹת מְלִין וְכו'. אֲוִלָּא שְׁקִילְנָא וְכו'. הוּא נְטִילַת רְשׁוֹת מִבְּבוֹיִת לְאֲמַר לְפָנָיו אֶת הַשִּׁיר הַקְּדוּשׁ הַזֶּה. וְגַם נְטִילַת רְשׁוֹת מִהַלְבִּיבֹר. כִּי לְמַה שְׁיוּם זֶה הוּא יוֹם אִי לְקַבֵּלַת הַתְּרוּמָה. וְהַכְּהֵן הַעוֹלָה. זֶכֶה לִהְיוֹת הַרְאֵנוּן לְקִרְאָה בְּתוּרָה. לְכֵן לֹקַח רְשׁוֹת מִהַלְבִּיבֹר. לְהַלֵּל וּלְשַׁבַּח אֶת הַבּוֹרָא יֵשׁ בְּשֵׁם כָּל הַלְבִּיבֹר. עַל אֲשֶׁר בְּתַר בְּנוֹ מִכָּל הַעַמִּים. וְעִילָה אֲתוּמָה גַם מִהַמְּלֹאכִים הַקְּדוּשִׁים לְבָאוֹת מַעֲלָה. בִּזְהָ אֲשֶׁר נִתָּן לְנוֹ תוֹרָתוֹ הַתְּמוּדָה. וּבְקִימוֹתָהּ נֹכַח לְגַמּוּל עוֹסֵ"ב וְגַם לְתֵי עוֹסֵ"ב :

בבבי תרי ותלת דאפתח
בַּנְּקִשׁוֹתָא.

ומבאר הַדְּבַעֲלִית רְשׁוֹת הוּא לְאֲמַר לְפָנֵי הַבְּבוֹיִתִּים אֶת הַשִּׁיר הַזֶּה אֲשֶׁר בְּכָלל הוּא נִחְלַק לְב' שְׁעָרִים. וּבְפִרְטוֹ הוּא נִחְלַק עוֹד לְג' שְׁעָרִים (כִּי בְּצֵאָה הוּא שְׁעַר בְּלִי אֲרָמִי). כִּי בְּכָלל יַעֲקֹב הַשִּׁיר הַזֶּה נֹסֵף לְבֵאֵר גְּדוֹלַת הַבְּבוֹיִת וְעַמְלַת הָאוּמָה הַיִּשְׂרָאֵלִית. לְהוֹדִיעַ חוּזֵק אֲמוּנָתָהּ בְּד'. נִגְדַת הַמְּסִיתִים אֲוִהֵם לְהַרְפּוֹת אֲמוּנָתָם הַקְּדוּשָׁה. וְהוֹלֵךְ וּמִבְּאֵר בְּהַשִּׁיר הַקְּדוּשׁ הַזֶּה. אִיךְ שָׁנְאוּ עֲלֵיהֶם גּוֹיִם. וְלֹאֲזוּמִים. בְּתַחֲבוּלוֹת שְׁנוֹנוֹת לְהַעֲבִירָם מֵאֲמוּנָתָם בְּהַסְתּוּת וּפְתוּיִים שׁוֹנִים. אֲוֹ בְּחֻזֵק יָד. אִיךְ הֵם לֹא יֵאָבִו וְלֹא יִשְׁמַעוּ לָהֶם. לְפָתוּחַ עַד מַה מַּחֲלִיבוֹת אֲמוּנָתָם הַקְּדוּשָׁה. וּבְפִרְטוֹ נִחְלַק הַשִּׁיר הַזֶּה עוֹד לְג' שְׁעָרִים. כִּי יוֹדֵבַר בּוֹ מִהַמְּלֹאכִים הַקְּדוּשִׁים וְשָׂרְפֵי מַעֲלָה. וּמַגְדוּלַת הַתְּרוּמָה. וּמַגְמוּל הַעוֹסֵ"ב לְלוּמְדֵי וּמְחַזְקֵי :

בבבי דבריי ומרי עדי לקשישותא

(* וּבִלְקוּשׁ רֵאוּבֵנִי עֵה"כ וְיִלֵּן שֶׁם שְׁהוּא בְּלִשׁוֹן תְּלוּנָה יְעוֹ"שׁ.

מחכה זרועו של הקב"ה. אשר על השפע
 הלזה מוצב ארצה. השפע הזאת הליב גם
 אותך בכל מיני הליבות והתחזקות. גם
 הראו לו להתבונן בהשגות אשר כתב המורה
 (פ"ב מראשון). דואת ידוע כי העולם היא
 כדורי מכל לר (במדבר רבה פ' יג) וכאשר
 יאמנהו הנסיון. וידענו כי העולם כלו
 מיושבת מאדם ובהמה ומייתו ארץ מכל
 עברים. גם בהחלק אשר תחת כפות
 רגליו והם חיים וקיימים. והחוש מחייב
 אשר על קלות הכדור. ולמטה המכודר שפלו
 כל הנבראים והנמצאים ממקום עמידתם.
 וזה שהראו לאזינו כי השפע המשתלשל
 מהבניית להחזיק הנמצאים כולם לכל יפלו
 ממקום עמידתם. אך ראשו של כל אחד
 ואחד מכל נמצא. עומד בישר במקום
 עמידתו. וזהו וראשו מניע השמימה. כי
 מעלמו יוכח זאת. כי בכל מקום מכדור
 העולם² שהוא הולך. הן על קלותו והן
 על תחתית הכדור. יראה כי הוא עומד בכל
 המקומות ראשו מניע השמימה. לכן יצק
 כי המחזיק את כל הנמצאים. יחזיק גם
 אותו. ולא יעדרו קרסוליו. עוד הראו
 לאזינו שהגון שלישי. דואת ידוע כי טבע
 דבר הקל להיות קל למעלה. ודבר הכבד
 עובט להיות למטה. למשל אם ניתן צרור
 עפר. או רגב אדמה לתוך המים. יללל
 למטה. והמים הלך למעלה. ומדוע רואים
 אצמנו. כי הארץ היא למעלה מהמים. אין
 זאת רק פלא מפלאו יולר בראשית לתועלת
 האדם וכל הנמצאים כולם. אשר אין בכחם
 לחיות תוך המים. לכן שינה הבניית טבעי
 יסוד המים. ויסוד העפר. לתועלת הנבראים
 כולם. וזהו שהראו לאזינו יעקב. כי השפע
 המשתלשל מהבניית להפוך טבעי היסודות
 הנקראים בשמותם. מלאכי אלקים³ כמ"ש
 עושה מלאכיו רוחות משרתיו איש לוהט
 (ההלים ק"ד) כי יסוד המים אשר בטבעו

להיות עולה מלמעלה הוא יורד מלמטה.
 ויסוד העפר אשר טבעו להיות יורד למטה
 עולה הוא למעלה. וזהו מלאכי אלקים
 עולים ויורדים ע"י הבניית וזהו שסיים
 ש"ז הוא „בר" יראה בהסולם הוא השפע
 הנשפעת מאתו ית'. ושיעור הכחוד והנה
 סולם הוא השפע הנשפעת מאתו יתברך
 אשר על השפע הלז מוצב ארצה. וגם על
 השפע הזה כל נמצא עומד במקום עמידתו
 וראשו מניע השמימה⁴ וגם על השפע
 הלז מלאכי אלקים הם היסודות העפר
 והמים שינו טבעם הנטבע בהם. כי יורד
 הוא העולה. והעולה הוא היורד. וזהו עולים
 ויורדים. בו. הכל ע"י ליוו ופקודתו ית'*)
 וכאשר אבינו יעקב חזה את החזון הזה.
 חזר ואמר „עזרי מעם ד' עושה" וגומר.
 ולא אמר עשה. כי בכל רגע ורגע הוא
 עושה השמים והארץ. כי כל פעולה בעת
 שהפועל עושה אותה. אז היא נלכדת אל
 פועלה. למשל השלמן שכל עוד שלא נגמר
 לריך הוא עוד אל הנגר. כי בלעדו לא
 יגמר. אבל אחר שהנגר נמר את מלאכתו
 אז השלמן אינו לריך עוד אליו. כי עומד
 הוא בעלמו. אמונס לא כן העולם כולו.
 גם לאחר הבריאה לריך הוא אל יולרו.
 ואם יסיר הבניית את השגחתו מהבריאה
 כלה אף רגע. תשוב הכל לכהו וכהו. ואין
 הפרש בין קודם הבריאה. לאחר הבריאה
 רק בזה. כי לא הוליא הקב"ה את הבריאה
 מאין ליש. ולאחר הבריאה מיש ליש. וזהו
 שאמר (נחמ"ו פ.). ואתה מחי את כולם
 כי הבריאה בכלל לריך אלקי תמיד להשפיע
 בה חיות. וזהו המחודש במובן בכל יום
 תמיד מעשה בראשית. וזהו „ומרי עדי
 לקשישותא". כי הוא ית' נושא עולמו.
 וזרועו הוא המחזיקה לעולמים. ובא להוכיח
 במופת שכן הוא. שהוא ית' הוא המחזיקה
 בגבורתו. דאם תאמר שיש איה גשם גדול

בכמותו

גבולה בגן

(*) כי ד' הוא הבעתב וארון העולם. והוא המנהיג את הבירה. ולכן כמנ הרופא לפעמים נותן
 לתחלתו לתועלתו רפואות מרים. ולפעמים מתוקים. ככה הרופא כל בשר נוהג עם האדם. הכל
 לשונתו ולהבלייתו. כי ד' רחום הוא. וזהו והנה ד' הוא שם הרחמים נצב עליו. לכן כל יתאוו על
 מצבו. כי לתועלתו הוא :

בסדר נכון. ודברי חכמה ותבונה עד להלל מאוד. ככה נלמד גם אלמנו כאשר נביט השמימה. ונראה איך לבאות השמים עומדים בסדר נכון. זה כמה אלפיט שנה. וכמה יגיעות יגעו המון חוקרי הטבע. ועשו לילות כימים ושמו נפשם בכפס. ויטרו מכל חמורות ההבל ותענוגו ושמו רבלם בנדיקו הסלעים ובמדבריות לחקור על מהותם ואיכותם. והעלו חרס בידם כי עוד לא הגיעו לדעת מספר הכוכבים. ואף כי משטרם והילוכם. כי את אשר יקרב האחד ירחק השני ואת אשר האחד יבנה יחרס השני. הלא עלינו להודות כי רק הביו"ת הממלאים יש מאין הוא יודע תכליתם ומשטרם ורק הוא יבדוק מונה מספר לכוכבים. כי הוא בראם וילרס. גם כאשר נביט בחלקי העולם אשר הם בקצות הכדור. ובחלק אשר למטה מהכדור. הגם כי בהחלקים האלה הי ראו שיפלו הנמלאים ממקום עמידתם. ולא יוכלו לעמוד ביושר וראשם השמימה. אמנם לא כן אנחנו רואים כי אנו רואים בחושינו. איך כל נבואה עומד בסדר נכון וראשו אל הרקיע. לכן עלינו להודות כי הממלא את כל הגבראים הוא המחזיק אותם שיכולו לעמוד ביושר וראשם מגיע השמימה. והוא שאמר הכתוב "מה רבו מעשיך ד'". כי עלינו להודות כי רק מעשיך הם. ממה שאנו רואים כי בולם בהבמה עשית". והוא שאמר החוזה ונגנלו בספר השמים" ממה שאנו רואים שכל מלא עומד ביושר גם בהחלקים שבקצות הכדור ולמטה מהכדור ולא יפלו ממקום עמדתם

נבולת בגן

(*) חוק לדריכנו נובל לבאר את חרות הות. כי באמת אצל הבוית"ש לא שייך לומר כי נשבת אותו. כי כאשר קוראים לאיזה איש בשם כבוד. כמו איש פלוני. חכם. גיב. או גבור. הוא רק שם שמשאל. כי חכם הוא מאיש אחר. אבל כל החכמה כולה גם אצלו לא תמצא. כי באמת כל נמצא יש לו חסרון. כמו שמבארים את השבת שמשבחים את הבוית"ש. מלך כהולל בחשבחות" עפי" משל. יספור על מלך ממלכת קדם שהי" מפורסם מאוד לחכם גדול ונדיב לב ועושה צדקה. וכל אנשי מדינותיו אהבוהו אהבה עזה ורבת מאד. פעם אחת ישבו שריו במסיבה. ויכפרו חין מעלת ערך מלכם. כל אחד הניע לפני היושבים מעלה ממעלות המלך. והנה שר אחד ענה כי נמצא מגרעת פלוני בהמלך. ויביא את דבת השר ההוא לפני המלך. ויספרו לפניו כי כל שריו הללו אותו וספרו שבחו. אך השר הזה שריר בגנותו. והמלך החכם לא נפר שנהא כלבן אל השר ההוא. אך פעם אחת שאל ממנו פשר דבר להגיד לו האמת איזה רעה הניע לו בוגדלך ער שמחתה זה דיבר בגנותו ועינה השר. אירוגי מלכו" הסודך גברו עלי מאיך. אבל דע לך ארוננו המלך. שאנכי בהתנגדות שמצאתי בך הלחתי אותך יותר מתשרים שדברו כעליתך כי ידוע שלכל נמצא יש לו איות חסרון במרווח

בכמותו מן הארץ המכיל את הארץ הגשמי. נוסף שאלמינו. אי' המקום אשר תגוה עליו הגשם ההוא. ותחי' שאלמינו בלתי תכלית. עד שלא תמלא מענה לשאלתנו. וזה שזא בדבריו כמכריח שכן הוא כי (* גבורן עלמין לי'. משום דאם לא תאמר כן. רק תאמר שיש איות גשם גדול ורחב ידים המכיל את הארץ הגשמי. נוסף שאלות עד אשר תאלט ולא תמלא מענה. וזהו. ולא סיפק פרישותא" ואחי' יאמר החשבון השני:

גוייר ארו רקיעי קני בר הורשתא

נוסד עה"כ ונגנלו בספר השמים. (ישעי' לד). ולהבין דברי החוזה נמתיק הדברים בדרך הליוור. לאיש אחד נודמן כי בא לידו מכתב כחזו על כל גיוחיו דברי חכמה ותבונה עד להפליא. וישתומם האיש מאוד על חכמתו כתב ומכתב ויאמר לרעהו העומד למולו. נכספה וגם כלתה נפשי לדעת מי הוא החכם הגדול אשר בתבונתו הגדולה ערך המכתב הזה למען אדע להוקירו ולחלק לו כבוד. ולהכעט מפניו כאשר יאות לאיש נכון וחכם כמוהו. וישן לו רעהו אדמה כי נשפך דיו על הגליון. ומדויו נכתבו הדברים מאלהים. ולא מידי אדם כונו הדברים עלי הגליון כאשר דמית. וירוק האיש הקורא צפניו. ויאמר לרגום אותו בצבנים. וילעק עליו לאמור כאחד המשוגעים תדבר ושקר בימינך וכזו אתה דובר. כי אם האמת כדברך לא הי' להיות על הגליון רק כתם גדול שחור. ומיך נהי' איותו ומילים ערוכים

יתכן כי הימים אשר נקוו באוקיינוס במחמרו ית'. והם ממלאים אותו על כל גדותיו. אך תחמת גדול ריבויים והמקום באוקיינוס לר להם לכן הם פוערים והומים למזל רוחה הם נקבלים ערמות ערמות. זה על: " זה עד שהם גבוהים ורמים מעל חלק האדמה אשר משפתו והלאה והגלים הומים בקול המולה גדולה לעבור גבולם. אך הבויה"ש שם בעדם דלחיים וזריח. לאמור עד פה חבאו ולא חוספו כמ"ש אשר שבתיו חול גבול לים. (ירמ' ה). לכן הם נחלים להסגר במקומם לבל יוכלו להרום גבולם. גם ההירות והנחלים אשר יוריקו חמדי מימיהם לתוך הים בלי הפסק. גם הם מרבים את המים בתוך גבול הים. וגם הם יגדילו מדורת חפץ מי הים לשאוף ללאת חן לגבולם. כמו מי שסוגר עם רב במצור קטן ור. והם מעפילים לשבור חומת המבצר למען יוכלו ללאת ממאליהם. אך הבויה"ש הכריח אותם ללכת מחמת אלרן. ודרך שם הם שבים ללכת והיו למעיינות ואשדות נחלים כמ"ש שם הם שבים ללכת. (קהלת א) וכפירש"י שם. ודעת לנבון נקל כי יוסר היו המים שבעים רטון לשפוך מימיהם דרך פני הארץ כעצב המים לרדת מצמות הגיא. ולא לשבור טבעם לנבוע מתחתית הארץ כדמהה על הארץ. וגם טבע המים כי הם קלים מהאדמה. לכן הם שבעים רטון לנוף על פני האדמה הכבד מהמים. ולא לשבור טבעם להקיר מתחתית האדמה. והאדמה הכבדה בטבעה מהמים תהי' על המים.

אך

גבולות בגן

במדותיו. וכן אף לאדם היותר שפל יש לו ג"כ איות מעלה. אך אשרי האיש אשר חסרונותיו ספורים כי האיש החכם והגדיר כל מדותיו תרומיות ובעלות. ונמצא בו גם חסרון אחד והאיש הנבון והשפל הוא להיפך. כי כל מדותיו שפלים. אמנם נמצא בו גם מעלה אחת. ע"כ כאשר שירך כ"א סתם הללו אותך במעלה אחת הלא יוכל היות שרך זאת המעלה נמצא כך לברו. אמנם אנכי כאשר הגרתי את המגרת האחת הנמצא כך אהני מלכי הלא יתר סדיתוך הגם כולם מעלות. וא"כ כל גברא יתולל רק בחסרונותיו המנועשים. אבל הבויה"ש שהוא השלם בתכלית השלימות הוא מלך מהולל בתשבחות רק אותו לברו נוכל לשבח בשבחיו יתברך. כי אין בו שום חסרון ח"ו. והוא גבורין עלמין ל"ג מה שאין כן לשום גברא אין להלל בגבורותיו כי גם בכל המעלות אשר הציניין הנכבד נמצא בו גם חסרונות לפיכך ורק להבויה"ת נוכל להלל בתשבחות. אך יאמר המחבר כי אין בכת שום נכבד לתאר שבחין ית' והשבח שאנו מושבחים אותו הוא רק לשבח את האוזן. והוא ביאור הכתוב נורא תהלות עושה פלא כי כל המהללים יראים להלל שמו כי לשבח את האוזן. והוא ביאור הכתוב ער"ו. כי אף שירך עליו ית' לאמור שעושה נפלאות כי נפלאות הוא רק בעניניו אבל לא לפניו כי מי שאמר לשמן וירליק יאמר לחומץ וירליק. והוא ולא סיפק פרישותא :

עמדתם רק ראשם בשמים הוא כמו שקוראים בספר מעשה אלהינו וגבורותיו הנפלאים. וזהו שאמר המחבר גויל אלו רקיעי" שהרקיע הם כמו ספר להגיד לנו-תכמת הממליח את הגבראים כולם ונפלאותיו הרבים. ולא רק מהנמלאים המנועשים ממקום למקום נבין להביע חלה להממלאים אך גם מהנמלאים שאינם מנועשים כמו עלי העיר. והאילנות הזומחים מן הארץ ממה שהם עומדים ציור וראשם בשמים גם הם יביעו גבורותיו ונפלאותיו יגידו. וזהו וקני כל חרששתא' ואת"כ יאמר לנו המחבר את החקירה השלישית. וזהו :

דיון אלו ימי וכר' מי בנישותא דירי ארעא ספרי ורשמי רשותא הדר מרי שמיא ושלימי ביבשתא

נוסד' על דברי המדרש (ב"ר פרשה ה) דרש ר' אבהו אוקיינוס גבוה מכל העולם כולו. וכל העולם כולו מימיו הם שותים. ויש להחזיק בדברי השלם הזה דמשמע שכל להסמיענו דבר נפלא דהגם שהים גבוה משמחיות הארץ והי' הדעת נותן שלא יוכלו לשתות מימיו. אך זה מנפלאות הבויה"ת דבכל זה כל העולם שותים מימיו. לכן נחקור מה חלוי זה בזה ? (ב) הלא ידוע לכל דמי הים לא יוללחו לשתי' ? (ג) אף דוא צאפסריות להמים שהיו גבוהים משמחיות היבשה. כי המים הוא דבר נגר ולול. וטבע דבר הנגר להיות נשפך מצמות הגיא. אמנם

והוא מהוה את הכל ומשגיח על הכל.
 ובלעדו אין דבר כי הוא משגיח על הכל
 והשגחתו סובבת על כל העולמות. ואין
 דבר נעלם ממנו. וזה שאמר דהע"ה ר"ם
 על כל גוים ד". שהם יאמרו על הבוית"ש
 שהוא רם על רמים. ומאמינים בסיבה
 ראשונה. אך יאמרו כי הקב"ה עם רוממותו
 וגדולתו הא"ם איך ישכון בתוך שוכניו בתי
 חומר. ע"ז יאמר דהע"ה ב"י כד' אלהינו
 המבניהי לשבת המשפילי לראות בשמים
 ובארץ" אמר על דרך מליצה כי אל
 כבודו הא"ם השגחתו בשמים ובארץ הוא
 השפלה שזה ודומה זה לזה. שצריך להשפיל
 כבודו ית' להשרות שכינתו בשמים כמו
 בארץ כי במלך בור"ש עם כל גדלו ונשיאותו
 אינו גדול מן המשנה אשר בלעדו לא
 יוכל איש להרים את ידו ואת רגלו כ"א
 מדריגה אחת הוא מעלת הכסא. כמו
 שאמר פרעס. הר"ם הבבא אגדל בפרק
 אמונה על מעלת שריו ויועזני הוא יושב
 בשלוש וארבע מעלות כי גם המשנה יושב
 עליהם בשנים ושלוש מעלות. ועל הפחות
 אשר על המדינות והמחוזות הוא מרומם
 עליהם כמו למשל עשרים מעלות ועל
 סגני העיר בחמישים. ועל דלת העם במאה
 מדריגות. לא כן בגדולת הבוית"ה הבלתי
 מוגבלת ובלתי בעל תכלית ושיעור לאין
 ערך. לכן אין להעריך ולדמות לומר כי
 השפלים למטה ממעלתו אלפי אלפים מדריגות
 והעליונים במאה או באלה מדריגות. וזה
 מהשקר המוחלט. כי מאחר שאין קץ וסוף
 לגדולתו הוא נשגב ונעלה באין שיעור מכל
 השרפים ומיות ואופני הקודש כמו שהוא
 נשגב ונעלה מהכרואים השפלים. כי גם
 הגבוהים שאלים זה לזה, אי' מקום כבודו"
 כמו הקרוי חומר מעמט. ולזה ענין
 תערוך לומר אל הרמים והמשאים שהם
 קרובים אליו ית' יותר מאתנו? וזהו שיאמר
 המחבר הגם כי הבוית"ש הוא מרי שמיא
 עכ"ז, וישליט ביבשתא" כי השגחתו
 משוטטת בכל העולמות שברא :

הקס

אך מחדדי הבוית"ה על בראויו למען
 יתמקו המים מחלקי הנפירות והיולת
 (ס"ה בשביעי משמיני) וגם למועלת הנמלא"
 ביבשה. ולמען חיוס. שבר הוא ית' טבע
 המים והכרית אותם שלא צלונס להקיר
 מימיהם מתחתית האדמה היסך טבעס.
 וזה שאמר השלם הזה אוקיינוס גבוה
 מכל העולם כולו. מתחת הערמות הנקבלים
 וסוערים ללאח חוץ לגדותם. והם בטבעס
 היו שבעים רלון לשפוך מימיהם ע"פ
 שפת האדמה. ולא ע"י גלגל מחילות
 מתחתית הארץ שלא בטבעס. אך הבוית"ה
 לא יתן להם להפק זמנם. למען לא יזיקו
 לברואי היבשה ולמען יזדככו בקיקי הסלעים
 ומחילות העפר מחלקי הנפירות ומלח אשר
 בהם. ויוכלו לשחות מימיו. וזהו, ובל העולם
 כולו מימיו הם שותים". וזהו שאמר המחבר
 כי המים הם למים הנקבלים בהם מהנהרות
 והנחלים הם גם הנמלאים ביבשה הארץ
 לדיו לכתוב בהם כפלאותיו ית' וחסדיו
 המרובים. למען יהי לכבוד והדר לאדוננו
 ית' הוא ארון השמים ולהיותו גם הוא
 ית' מושל היבשה. לכן הכרית את המים
 במחמרו, ותראה היבשה" להיות כסגרים
 צבולם שלא ללאח חוץ לגדותם. ולהקיר
 מימיהם מתחתית האדמה היסך טבעס
 למען יוכלו לחיות בראוי היבשה. כי גם
 המה בראויו ית' והוא ארון ומושל גם
 עליהם. זה מה שגראה בהחמוזים האלה.
 אך עוד לבאר מדוע תפש המחבר בלשונו
 ארון השמים. אך זה נוסד על הכתוב
 ב"י כד' אלהינו" וגו'. המבניהי לשבת"
 וגו'. ידוע כי טעות דור אלוהי היתה שהחלו
 לעבוד לאלה השמים. יען כי הבינו גדולת
 הבוית"ה ורבי רצבות עולמות שברא וראו כי
 העולם השפל הזה הוא כפסם וכלאין נגד
 כל העולמות שברא. ע"כ גזרו אומר שאין
 מכבודו ית' להשגיח על העולם השפל
 הזה. ונסר אותה לאלה השמים שימנהג על
 ידיהם. עד שכל אבינו אברהם ע"ה.
 והסיר את בראויו לפני דורו כי הוי' שמו

הארץ. ולא ייעף. ועוד זאת יסרה עשה לנו כי, ולא ייגע' כי יגיעה לפניו ית' יקרא מה שהיא לפי הגרסה היפך האמת והמשפט האלחי כמו ירדת המן לישראל במדבר בעת שהקריבו מן לפני העגל (שמות רבה פ' מ"א). וכמו יציאת ישראל ממלרים בגילולי עונותיהם עד שמהם רע"ה שאל מאת הקב"ה בזויה זכות אוליאת ממלרים כי מלרים מליאת מעכו"ס שלהם (שמות רבה פ' ג') מ"מ, לא ייגע' והטעם, כי אין חקר לתבונתו' וכאשר השיב הקב"ה למשרע"ה בהוציאך את העם תעבדו' וגו'. כי הקב"ה לופה ומביט עד סוף כל הדורות. לכן ייטיב לנו בעבור הטוב אשר נעשה בחחרית הימים. ונשוב מדרכינו לדרך הטוב. וז"ש במדרש (בראשית רבה א') שרתשובה קדמה לעולם' וז"ש המחבר, ובלא לאו שכלליה' ירלה הגם שהבוי"ת לפה אשר הדורות יכעיסו לפניו במועבותם. וזה נקרא יגיעה ועייפות לפניו ית' מ"מ לא נמנע לברא את העולם וגם לאחר שכלה מלאכתו מלאכת הבריאה: והכעיסו לפניו ית' במועבות נמרלות. עוד זאת עשה עמהם. אשר כפי הגרסה הוא היפך האמת והמשפט האלחי. שגם זה נקרא יגיעה לפניו ית' כמו שהעיד הבוי"ת בעלמו, בי ביד חוקה הוציאך מארץ מצרים' וז"ש המחבר ובלא תששותא וכ"ז עשה עמנו הבוי"ת יען. כי :

ובאתא קלריא דלית. בה מששותא :

נוסד על הגמרא (מנחות כ"ט ע"ב) דרש ר' יודא בר' אלעאי בה דכתיב כי ביה ר' צור עולמים אלו שני עולמים שבריא הקב"ה אהר בה"י ואחד ביו"ד וכו'. מפני מה ברא את העוה"ז בה"י וכו' דאי הדר בתשובה מעיילי לי". וזה שאמר המחבר כי כל זאת עשה עמנו אלהים. ולא השגיח על היגיעה והעייפות לא קודם הבריאה. וגם לא

הקם ערמא יחידאי וכבשי בכבשותא :

הנה החכם מרשים אף היותר גדול. כאשר המליא בחכמתו חוזה מכוונה נפלאה. הלא רק הוא המנלח על המלאכה ופועלים רבים עוזרים על ידו. איש איש במלאכתו אשר המה עושים. והוא המורה אותם אוך לעשות. והנה אף כי טרם נגמרה המכוונה הנפלאה ההוא. ויכל היות כי לא רבים יחכמו להבינה עד ספליחה אוך יסבבו הגלגלים ואיש את רעהו ידחקו. ולא ידעו עוד תכלית פעולתה לכל אחרי כי כבר נגמרה מלאכה המכוונה. ופועלת פעולתה אף כי ישותמו חכמי לב על חכמה הממליא המכוונה הנפלאה ההוא. אבל רבים יבינו אוך תסובבה הגלגלים וסידורם על נכון. אבל לא כן הבוי"ת"ש. הוא, הקם עלמא יחידאי". הוא המעכאליק והבגאי והממליא תכל בחכמתו וברא אה את העולמות מחפש הגמור בלי עזר מוולתו וגם לאחר שכבר נגמרה מלאכת הבנין. עכ"ז וכבשי בכבשותא. ר"ל עוד היא נעלמה מעין כל חי להבין בשלימות סדר הנהגתה. ופעולת הגלגלים הסובבים אותה:

וברא לאו שכרריי וברא תששותא :

נוסד ע"כ (ישעי' מ' כ"ח) ר' בורא קצות הארץ לא ייעף ולא ייגע אין חקר לתבונתו' להבין אוך יתכן לומר אלל הבוי"ת עייפות ויגיעה ח"ו? וגם מהו הכפל. אך כבר אמר הנביא (מלאכי ב' י"ז), הונעתם ר' בדבריכם' וביאר במדרש (שמות רבה פ' י"ג) כי הבוי"ת יאמר, במי אני יגע במי שהוא מכעים לפני' וכוה יזכר דברי החוזה ישעי'. הגם שלפה הבוי"ת שעתידין הדורות להכעיס לפניו לא נמנע עי"ל לברא את העולם נחמור הגם שהכעס שיכעיסו לפניו ית' הוא בחינת עייפות מ"מ ברא קלות

שברא את עולמו ברא אורח בתכלית השלימות שעליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע. ואין דבר בעולם שנוכל לומר עליו שדבר זה לריך תיקון. ולא תיקון שום דבר אחר בריאת תכל כי בראם שהי' מתקן איזה דבר לאחר בריאת התכל. הלא תי' גם ידעו ית'ש ג"כ בלתי ידיעה מקפת. וכי איך לא ידע מראש שהדבר ההוא יש חסרון. ולריך תיקון. וע"כ כאשר ראו חו"ל. שלמאורה נוספו דברים חדשים אחר הבריאה. כמו. המן. הבאר. ופי הארץ. ופי האתון. וכדומה. המליו ז"ל במדרס. ואמרו. עשרה דברים נבראו בע"ש ביה"ש והכונה בזה כמו הולד שנולד שאינו יכול לדבר עד מלאת שנה או שנתיים. האם מחשוב שלא נברא לו פה לדבר אלא אחר מלאת לו שנה או שנתיים הלא האמת אינו כן. כי האמת הוא כי כח הדיבור נברא עמו מראש אמו. ואינו יולא לפועל רק ברא הזמן הקצוב לו ביצירה. וכן אלו הדברים נבראו בשנה ימי הבריאה. ויאלו לפועל כל אחד בזמנו. ומה שיחסו רז"ל הבריאה לעשרה דברים האלה בערב שבת ביה"ש כמלאכה שלא נגמרה מחמת דוחק השעה. שהשבת מפסיק ואינו מניח לגומרה עד אחר השבת. להורות לנו אשר השלמת עשרה דברים אלה תלויים ועומדים ללאם אל הפועל בבחירת האנשים אם יזכו להמן. ולהלמות. וכן אם לא יזכו קרח ועדתו. חפתה הארץ את פי' לבלעם חיים. וכן כולם. אמנם באמת הבוית"ש ברא את הדברים האלה וכל הנסים שיקרו. בראשית היצירה תיקף בכח. ויקרא חומר מופשט. כמו שנמלא בגרעין הפרי כח הגמיחה ובגרעין הזה נמלא כח לגדל ממנו איין ועלים ופרי. כן נתן הבוית"ש הכח בראשית היצירה את כל הנסים אשר יעשו. עד סוף כל הדורות. ובעת שיולך אל הדבר ההוא. יולא אז מכה אל הפועל. ואין כל חרש תחת השמש. וזהו המשך דברי מיה"ק. לנעון סוף הסורה בתחלתה לכל האותות והמופתים אשר עשה משה לעיני כל

לא אחר הבריאה. יען כי לפה והביט שעמידין לשון לפניו. כנרמו בהמדרש שהתשובה קרמה לעולם. והתשובה נרמו בזה שברא את העוה"ז בהי'. וזהו שיסד המחבר. ובאמת קלילא" כמאמר (מדרש שו"ת ס"ב). הה"א כשארם מוציאה פתוך פיו אין בה לא ריהוש שפתים ולא תריצות לשון' לכן קרא המחבר את הה"א אמת קלילא" וכי'. ובזה יש לבאר את הכחוש בדבר ר' שמים נעשו' יראה כי הו"ד הוא הברה מורכבת לכן קראה המשורר הקדוש דבר. בהדיבור הזה שמים נעשו הוא העוה"ז. וברוח פיו כל צבאם" הוא הה"א שהוא הברה פשוטה היותר קלה ברא כל לבאות העוה"ז. וכרעו' דה"א תלוי. לרמו לבעלי תשובה דליהרדי מהתם (מנחות שס):

זמין כל עבדתי בהך יומי שתא.
זהור יקררה עלי. ערי כורסי
דאשתא :

לבאורה יש להבין מה כל ? דהי' די לומר. זמין עבדתי. אמנם יכוון בזה. למה שאמר החכם מכל אדם. ה"ן כל חרש תחת השמש'. כי הנה החכם אף היותר גדול שבתכמים. מ"מ יש לתבטחו בגול ותכלית. ע"כ כאשר ימליא איזה מוכנה בפלחה. אי אפשר בשום פנים שהממליא הראשון יתקן אורח בתכלית השלימות. עד כי הדור שאחריו לא ימלא עוד בה מה לתקן. ולהוסיף בה דבר חדש. ועכ"ז החכמה נקראת ע"ש הממליא הראשון וכן יוכל היות. באשר כי אין להאדם ידיעה מקפת שידע מראשית אחרית. יקרה כמה פעמים שלאחר שנגמרה המוכנה יודע לו או כי חסר בה איזה דבר באיזה מקום. גלגל. או מסמר. וכדומה. שלא הרגיש את החסרון הזה מראשיתו. אבל הבוית"ש שהוא חכם בתכלית השלימות. שעליו אין להוסיף. וידיעתו מקפת. ויודע מראשית דבר אחרית דבר. עליו יאמר שלמה ע"ה. ואין כל חרש תחת השמש' כי בעת

יריחן אדם לקראת מלכו" וכו' שאם יזכה יבחי' (ברכות דף כ"ב) והבנחה שאנו מצרכין, ברוך שחלק סבבדו לבו"ד" (שם). ובעת שאנו רואים מלך ב"ד. הלא משתוממים אצמנו למראה עינינו. כראותינו איך הכל עומדים ביראת הכבוד נגד המלך. ואת סדר הנהגת המלוכה. איך השירים והפקידים גבוהים על גבוהים וגבוהים עליהם. וכולם עושים באימה וביראה רצון מלכם. מי נתן את החכמה הזאת בלבם. לסדר הנהגת המלוכה כחכמה נפלאה כזו. אם לא כי מלכותא דארעא עיני מלכותא דרקיע. וזהו נעשה אדם בצלמינו ברמותינו. וכן במלכותא דרקיע ברא ד' ג"כ משרתיו עושה רצונו. המה המלאכים. כמ"ס עושה מלאכיו רחוקי? אשר ישלחם עפי' חבל ארלה אם לשכט אם לחסד. והמה נקראים משמשים במרום:

חדתין נבוט לצפרין סגניאה
מרשותא:

נוסד עה"כ חדשים לבקרים רבה אמונתך (אירכה ג) יאמר שמלכד אלה המלאכים שנבראו בראשית ימי היצירה שעל ידם נוהג הבוית"ש ההנהגה התמידות וברא את כל העולם כלו מאין ליש. עוד הוא מחדש בטיבו בכל יום מעשה בראשית בין בכלל הבריאה. ובין לארס פרטי. כי תראה שהאדם יגע ותלג ורפה ידים חמיד בא מעבודתו בזיעת אפיים. ושכב על משכבו בחולשה אוניס. ורפה כח האברים והמחכים. ובבוקר נתחדשו כח אבריו ומתרוו כאלו הי' ברי' חדשה. וזהו חדשים לבקרים. וזהו שאמר הכתוב, ותפקדנו לבקרים" גם כי ישעורר פתאום עינין בלב האדם ללכת אל איזה מקום. ושם נפגע ר"ל. או כי יריוח שם כסף למדי. ומוסף אותו ללכה שמה כמו אבן השואבת (מאנגעט). וזהו, לרנעים תבהגנו" וע"כ בעת שדרוש לחפזו ית' לשנות את ההנהגה התמידות יברא משרתים חדשים וע"י

כל ישראל בראשית ברא אלהים" לומר שגם כל האותות והמופתים שעשה משה הכל ברא אלקים בראשית הבריאה. וזהו שאמר המחבר, זמין כל עבדתי". כי הכל אשר יעשה עפי' המבל עד סוף העולם הכל עשה בהך יומי שתא. וכאשר העתיקו הוקיים את המורה לתלמי מלך מזרים שינו וכתבו, אלהים ברא בראשית" (מגילה דף ט). שלא יעשה לומר שתי רשויות ח"ו. ולהבין באמת מדוע ברא כתב הבורא ית' בחרתו ג"כ אלקים ברא בראשית. כדי שלא נעשה" והתשובה בזה כי העלם הנשגב מרום וקדוש. אי אפשר להשיגו בשכל האנושי כי הוא אינו גוף ולא ישיגוהו משיגי הגוף כמ"ס, כי לא יראני האדם וחי'. וכאשר יאמר המשורר, רבו אותך ולא כפי ישך וישווק לבי מעשך" ואת העלם הנשגב הזה משיגים אנו לפי פעולותיו והפעולה מעיד על פעולה. וזהו, בראשית ברא אלקים" שרק על ידי הבריאה. נודע לנו שיש עלם נשגב גורא מרום וקדוש. והנה בכל דבר נודע לנו שיש בכח ויש בפועל. למשל. היציר. הנגר. שלמד את אומנתו ויודע אותה היטב. ובעת אשר אצמנו רואים אותו עוסק באומנתו. נקרא אז אומן בפועל ובעת שאינו עוסק באומנתו נקרא נגר או יציר בכח. וכן גבור או חכם. בעת שהוא מראה חכמתו או גבורתו נקרא חכם או גבור בפועל. ובעת שאינו מראה חכמתו או גבורתו. וכי לא גבור הוא או לא חכם הוא? רק נקרא חכם בכח. או גבור בכח. והנה קורם שנברא העולם הי' הבוית"ש נקרא מלך בכח. ואחרי שברא העולם. אזי מלך שמו נקרא בפועל. וזה שיאמר המחבר, זמין כל עבדתי" וכו' ואת שברא את עולמו ונודע העלם הנשגב ע"י פעולותיו אזי, זורר יקר' עלי. עלי כורסי' דאשתא" ישב אז על הכסא. ואזי מלך שמו נקרא בפועל:

חיר ארף ארפין ורבווא
רשמשותא.

הכוונה בזה עפי' מאמרם ז"ל, לעולם

הזה. כי בחמלת ימיו הי' אדם גדול בצורה (מוס' יבמות כ"ג ע"א. תוס' שירובין ס"ה ע"ב. ב"מ פ"ד ע"א). אמנם אח"כ התמכר לאגודת לטעמים והי' בחבורתם לראש ושר להם (ב"מ פ"ד ע"א) וכאשר נתן על לבו לחשוב לאחריתו שעיפיו השיבוהו מה חקח עמך לעוה"ב. כי כל טוב היתה"ר שהוא מתאר לפיך תמות העוה"ו בפנינים ואבני חפץ. מדע כי שקר בימינו. כי כל העוה"ו באמת הוא רק אחוזת עינים. כי כבר נוכחת אשר לאחר עיניה תחזה בעיך האמת. כי התאווה איננה פנינים ואבני חפץ. רק קורי עכבים ואבני מרגימה. כמאמר. כל ימי רשע הוא מתחולל. (איוב עו). כי בחמלת היתה"ר מתלבט בדם ומסיתו. ומהפך כל מחשבותיו לרע. עד שמביא ללב האדם שיאמר לרע טוב ולמר מחוק מחמת תאוותו ומשקו אל הדבר ההוא. וכל הדברים המאוסים נעשו בעיניו טובים ויפים. אך לאחר שהגלים חפץ היתה"ר ועשה המומתמה: והיתה"ר נסמלק מאתו לעלות למרום ולהסתיין עליו. כי הוא היתה"ר הוא השקן הוא המומ"מ (ב"ב ע"ז) או גם התאוה נשתקע מאתו והלכה ממנו. וכאשר האדם מתחיל להביט אה אשר עשה. ורואה כי לא טוב עשה. יסרוהו כליותיו. ולבו תכה עליו מאין הפגות. אך לא תועיל לו מאומה. כי אה אשר נעשה אין להשיב. לכן אם בן דעת הוא. ועינים פתוחות לו להבין ולהשכיל כי לא טוב עשה. נותן לבו לשבט בתשובה גם כי היתה"ר ישב לבא עליו בתחבולות שונות. ויבטיחהו בשוא נחמה. כי עוד שנים רבות יחי' ועוד לפני זמן וזמנים הרבה. לשבט בתשובה. אך מי שיש לו עינים פתוחות אל יאמין בכזביו ואל ישמע לדברי שקריו. וע"ז התפלל דה"ע. "הודיעהו ד' קצי וזרת יחי' וגו' לא למען כי אחפון לדעת את השנים הרבים אשר אחי' עוד. רק כי אחפון לדעת הקולר ימים אשר לי. למען ארע לרחות היתה"ר מאחי. ולהוכיח לו שקרו בפניו. אשר מבקיע לי כי עוד שנים רבות אחי'. והו. וארעה מה חדל אני". כי באמת

וע"י יעשה השינוי בהכריתה כלל. ותמורה נחלם בפרט. וזהו הדתין נבטו לצפרין. ולבאר יתר דברי המרוז הזה נקדים לבאר מאמר חז"ל (גיטין דף מ"ז ע"א):

ריש לקיש זבין נפשי' ללודאי. שקיל בהדי' חיימא ונלגלתא. פירש הערוך גוד ובמוכו אפן גלל. אמר נמי רי דיומא בתרא כל מה דבעי מינייהו עבדי לי. כי היכי דליחול אדמי'. פירש הערוך כיון שעושין לו רענו מתמתק דמו ויש להן בו טעם יומא בתרא אמרו לי מאי נחא לך. אמר להו בעינא אקמינכו ואותבינכו פירש"י ו'ל לקשר אחכם ולהושיבכם וכל חד מינייהו אמרו' חיימא ופלגא פירש"י ו'ל מכה וחלי מכה. קמטינהו ואותבינהו. כל חד מינייהו כד מחיי' חד חיימא נפק גשמתי'. חרקינ' לשיג'. א"ל אחוכי קא מחייכת בי. אבתי פש לך נבאי פלגא דחיותא. קמלינהו כלהו. נפק ואתא. יתיב קאביל ושתי פירש"י ו'ל כל מה שהי' משתכר לא הי' מלמס להצניע ליום מחר. אמרה לי' ברת' לא בעית מידי למזוג עלי'. פירש"י כר או כסת לישן עלי' אמר לה בתי כריסי כרי. כי נח נפש' שבק קבא דמוריקא. קרא אנפשי'. ועזבו לאדרים חילם: **ובתום** שם דמה דזבין נפשי' ללודאי. קודם שחזר למוטב. דמסתמא

לא הי' מזלזל בעלמו כל כך. ע"כ. ומה מאוד נפלאו דבריהם הקדושים בהסיפור הזה דכאשר נחבון בדברי אגדת חז"ל. נחזה כי המה מעולפים ספירים. כי נתעורר לאיזה חכמה רמה ונשאה. או איזה מוסר. והנהגה טובה. או איזה עיקר מהעקרית. אמנם הסיפור הזה חידה סתומה היא לנו. גם לפלא. מהו מכה וחלי מכה? וכי יש מדה או משקל למכה אשר נוכל להעריכה למחלה ולשליש ולרביעי? גם נפלאו הדברים אשר ענה לבתו. וכי איש קדוש כזה יתהלל במה שיש לו בטן רחב חז'?:

אמנם כאשר נחבון בדברי ימי האדם הגדול הזה. נוכל לפתור את החידה. ולהאיר העלטה המכוסה על הסיפור

אל לבו לרחות היל"ה מעליו. כי מכל הפנינים ואבני חפץ. הם החלוח ומסוקת הזמן שהשיג בעוורו בחבורת הלסטים לראש ושר. לא ישאר לו רק נאד ואבני גללים בתיכו. לכן לא נקט עוד אמוץ בו:

ג זאת נחן האדם הגדול הזה אל לבו. כי מה שיצטיחני השקנן הזה כי עוד שנים רבות אחי. ועוד זמן הרבה לפני לשוב בחסובה. לכן יסיחני כי בימי הילדות אלך אחר שרירות לבי ותמדות הזמן. כי עוד לפני לשוב בימי זקנה ושיבה גם זה נוכחתי כי שקר בימינו. ונוכחתי זאת מימים האחרונים של כל שנה ושנה הוא החדש הלול. וזהו שאמר. גמירי דיומא בתרא כל מה דבעי וכו' כי כבר אמרו מז"ל עה"כ. ואותי יום יום ידרושון (ישעי' ל"ח) כל העוסק בתורה יום אחד בשנה כאילו עסק בתורה כל השנה בולה (תגינה דף ה). לכן בימים האחרונים של השנה. יפחד היל"ה. אולי ישוב עתה אל ד' ויעסוק מעט מה בתורה. וממילא ישנה בחרו כל עמלו שעמל עם האדם כל השנה כולה. לכן יבקש אז כל מיני תחבולות ועלות לסמוא את עין האדם. ויתן לו בימים האלה כל מיני מסחרים טובים. וקונים הרבה בשעת זמן חפלה. למען לא יתפלל חפלה בזמנה. גם יתן לפניו ירידים גדולים וימי השוק. כי אז עת האסף בר ותבואת הארץ. ובוה ישמח את עין האדם למען לא יפנה לעסוק בחורה (*). וישנה לתת את לבו לשוב בחסובה על עונותיו אשר כבר בכל השנה. למען יוכל למנוץ דמו ונפשו. וזהו דל"היזול אדמוי. וכביאור הערך" כיון שעושה רלונו מתמתק דמו ויש

דוב אורב הוא ל'. להכחידי מחמת שמי ד'. ולהוליכני שולל. לכן אחפון לרעה כמה אני חול מלר הטבע והמקרים. ואראה לפני חמיד המות. וזה יהי' לי לכלי זיין נגד היל"ה. ובוה ביאר באוה"י דברי הלל אשר גייר את העכו"ם. שביקש מאמו ללמדו את כל התורה על רגל אחד באמרו לו. מה דעלך סני להברך לא תעביר" (שבת לא). על דרך הליור לךך בשנים שהיה לו ירושה גדולה. ולא ידע מה לעשות. בא לפני דודו ושאל עלה מפיו. וודרו עשה בצרמה ויאמר אליו. אנכי אספל עלמי עסק לעשות במו"מ עבורך. לכן הבא המעות לידי. והריות יהי' לחלואין. אח"כ התעמר בו ויכזב לפניו באמרו כי הפסיד במסחרו. ויעש לו משבון שקר. הנער בראותו כי רכשו הולך הלך וחסר. ויחך אל איש חכם. ושאל ממנו טלה. ויאמר לו החכם. מה חוטיל לך עלמי כי אומר לך עשה כך או כך. ודורך יאמר לך כי נהפוך הוא. לכן ערס כל אודישך דבר אחר כי דורך גנב הוא. וכי שונא הוא לך ומבקש רעתך. וכל חפלו זרלונו להאבד אחרך ואת כל אשר לך. זאת תשמע לדברי אלה. ותגלור הדברים בלכך. אזי יקל עלי לטעם לך עלה. ואז תלית בכל דרכיך. וזהו שאמר הלל להגד טרס הכל אודישך דבר אחר הכולל כל עובדך והאלתמך. דע לך. כי דעלך סני".

ירלה מי שהוא שונא לך ואורב על חייך תמיד להוליכך שולל לבזר תחיותך. לחבךך לא תעביר" לא תעשה אותו אליך לאת ותכר. זה הוא עיקר ותובות האדם בעולמו אידוך נקל לך אח"כ. זיל גמור" מה לעשות. וזהו שקל בהדי" חיותך וגלגלתא זאת נתן

גבולת בגן

להן

(* ובוה אמרתי לכאר בדרך צחות את הכחוב, שיתון לר' וגו'. שאל אביך ויגדך" וגו' ריש להתבונן פרוע בשנים הקודמות היו הסחרים מושפעים בפרנסה והפדיון בעד המרכולת הי' ביתר שאח ולא הי' סחר אומר צד' לו והחברת' עלי לשמש את הרגל לנשים בו כמו בעתים האלה. אך כאשר נתבונן עוד נראה כי בהימים שעברו אף כי לא היו להסחרים משרותים ועזורים במסחר כמו בעתים האלה עכ"ו הי' להם בבית המסחר גמרא וספ"ים ולמדו בהנות שיעורים קבועים תמרים כהלכתם. ולהיצי"ה הי' דרכם זה לשכים בעיניו לכן הביא להם סוחרים מקצוין ארץ. וגם הקונים נתנו להם ריות טוב על מרכולתם. וכ"ו עשה להם היצי"ה ותביא להם קינים טובים למען יבטל אותם מלימודם. אבל בעתים האלה כאשר שברו מהגורמם והם מבלים עתותם בדברי לצנות ולהי"ר. וכל מיני שרוק וגבול פה בעוה"י. וסורך הזה יתענג מאד היצי"ה ולמען לא יהי' לשטן בדרכם יגרש את הקינים ולא תחב

לכן בו טעם. גם ניסה בחכמתו את הדבר. ובכן הדברים ועלמה בירו כי כן הוא. והו' יומא בתרא אמרו לי מה נחא לך? מזה נוכח דכ"ט אם יתאחר לקוב עד ימי הזקנה ובימים האחרונים לימי חייו. דלוי יעמוד היל"ה לנגדו בכל מאמלי כחו. להעבירו מדרך החיים. לבל יעלה בפתחו כל עמלו שעמל עמו כל ימי חייו. לכן אמר להו' בעינא אקשמיגבו ואותביגבו? אבקש עלה נגדכס אשר אקשר אתכס בעבדותו. למען לא סוכלו ללוד את כפשי במכמתכס. וכן עשה. כי בקש תחבולות להמגבר על היל"ה ועוזריו. כלוחם נגד האויב להגלל ממנו. כי הבח להגלל מפחד האויב הלודר את כפשו לקחה. שמי דרכים לפניו. או ללאת לקראת נקש בחרב וכלי קרב חיון ממורט. ולהראותו נחת ידו. ולרד אותו מחייו. אך אף ירגיש בעלמו כי האויב חזק הוא ממנו. ואין לו כעת אונים להמגבר עליו במלחמת טופס. להכרעהו תחת רגליו. או יסחר וישגב במגלר חזק ושגב סגור דלחיס ובריחי ברזל. למען לא יוכל האויב הגדול הוא היל"ה לגשת אליו להרע לו. לכן כאשר הגיטס ריל אשר האויב הגדול הוא היל"ה רב כמו. וכעת אין ללל ידו ללחוס עמו מלחמת טופס. לכן בקש לו תחבולה אחרת להסגר ולהשגב במגלר המורה ועמקי גברי חז"ל וסגיניהס. ועוד הוסיף אומץ לנשות לעלמו גדרים וסגינס. והגדרים שעשו חז"ל נקראים בשם, פלגא" כי תורה שכתב וטורה שבע"פ המה משולבים ולמודים יחדיו כמאמר דעה"ה (תהלים יט) משפטי ד' אבת"ה סס תורה שכתב וטורה שבע"פ. שניהם אחת, צדקו יחדיו כי שניהם סס תורה אחת. שהטורה שכתב הוא חז"ה המורה. וטורה שבע"פ הוא

גבולת בגן

יתנם לירון על מפתח בית הספר. לכן הגם כי הם משכמים ומעריבים עד חצי הלילה. לא יראו שכן טוב בעמלם ונס אם במקרה יבא איהו קינה. לא יתן גם את הקרן. וכי"ו יעשה היצ"ה לבל יבלו זמן הריבה עם הקינה יוכלו לחזור לענינם. וש"ה, שיחת לו כי שאל אביך" על היתים הראשונים בעת אשר החזיקו בתורת ד' היו מושפעים בכל טוב לא כן בעת תזאת כי בעוה"ז שכתבו את הנמצא לכן לא טוב לו לכן תדע כי שיחת לו :

חז"ה השני". ועל שבע"פ נאמר כי טובים דודיק מיין (שיר השירים א) ערבים דברי סופרים יותר מיינה של תורה (ע"ז ל"ה ע"א וע"ש ברש"י) לכן קראם בשם, פלגא". אמנם הגדרים שהיוסף לעלמו למען היל"ה בהם חייו מהאויב הגדול קראם בשם, חז"ה" לפי שבהם יוכל לקנות חיים בעוה"ז. והו' שאמר. וכל חד מינייכו אמחי חייחא ופלגא. ובוה אקשר אתכס בעבדות עד אשר לא תוכלו להרע לי. כמאמר חז"ל גדרים סיג לפרישות (אבות פ"ג י"ז) והו' קמטינהו ואותבינהו. וכל חד מינייהו כד מחי' חד חייחא וכו' :

אך לכאורה דברי המשנה סותרת את הירושלמי (גדרים פ"ט) שאמרו שם בירושלמי, לא דייך במה שאמרה התורה. אלא שאתה בא לאסור עליך דברים אחרים" גם אמרו חז"ל (גדרים כ"ב), כל הנודר באילד בנה במה. והמקיימו וכו' וגם כבר אמר המלך המכס. טוב אשר לא תדור (קהלת ה'). ובקו"ה הממיק הדברים מדוע לא יתנו הגדרים. ע"ד הליור איש אחד בא לכרך גדול. וראה שם בית חומה נכנה מאבני גזית. ושמה יושבים אנשים נכבדים. ואיש מיל מוזין עומד על פתח הבית מבחזן לשמרה. וגם דלת הבית סגור על מאבני. ושאל מה זאת. ואמרו לו כי פה יושבים כלואים בעלי חובות שאינם משלמים את נשיים. וככנס אל חזרי הבית פניהו. ומה מאוד השתומם ברואתו כי המדרים מבפנים מלאים הוד והדר. משוחים בשער בלגים שונים ומלגים נאים ונקיים. מרובים חפוצות אטון מלרים. ובעמוד שמה הביא המלצר אוכל עבד האסורים כל נתח טוב וכסף. וכאשר שאל מי הוא הנותן לאנשים האלה אוכל. ויענהו, כי זה הוא מאולר הממשלה. ויחלו גם הוא לשבח

גבולת בגן

עליהם. והיו שאמר, אחובי קא מתיבתא בי" שאתה סובר להציאני ללג ולקלם עד אשר כל השומע יחנק לי. כי תדמה אשר תציא אויבי להסיף חטא על פשע לעבור על נדרי. זאת לא תעלה על דעתך. כי הדע כי אצקם התרה על הגדרים שעשיתי. ולא אפחד עוד ממך. הגם כי אהרום אותם הגדרים אך בהתר חכם. ועוד נשאר לי רמח ולינה נגדך. כי אבתי פש לך גבאי פלגא דחייאתא" אותם הגדרים וסיגים והרחקות אשר עשו חז"ל קטליגדו לבלהו נפק ואתא ותיב קאביל ושתי" רומז על מאמר חז"ל (מדרש רבה קהלת פ' ח). על הכמוז והוא ילונז בעמלו (קהלת ח). וכי יש אכילה ושתי' שמשוין לאדם בקבר. ומי ילוה את האדם. זו תורה ובעשים טובים" דנקראים אכילה ושתייה". וכו'. וכן פירש הגר"א ז"ל דברי חז"ל (שבת קנ"ב) עד ארבעין שנין מבלי מעלי. ומארבעין שנין משתי מעלי". דעד ארבעים שנה יטסוק האדם בפשטיות התורה שנקראת להם כמ"ש לכו לחמו בלחמי (משלי ט). וכשהגיע לימי דינה אזי משתי מעלי. הוא רמזי התורה הנמשלה ליון כמ"ש. ושתי ביון מסבתי (משלי ט) וזהו נפק מרשח היליה, ותיב וקאביל ושתי" וכל מעייניו שם בתורה. למען לא יהון עוד היליה לגשת אליו. כי התורה היא מגן נגד היליה כמ"ש חז"ל. במשכחו לברמ"ד (סוכה נ"ב) אמרה לו ברתיה". לא בעית מידי למזנא עלי". כי היליה"ר התהפך עליו בתחבולותיו. להעיר אותו לאמר. מדוע השלכת כל עניי עוה"ז אחרי גיך. וכל מעייך שמת רק בתורה. ראה נא מה טוב ה" לפניך כי תלמוד כעפר כסף. ותוכל להטיב גם לאחרים

לשבת שמה. מה עשה הלך לבית מרחז ואלו ושמה, ולא שילם. למען יצאוהו שמה. אך מה נבחר מאוד צפת כי השיפטים דנוהו לבית האסורים לצור תחיות. ובמקום לבית יה" מושבו. וישאל הנשפט את השופטים. מדוע העברתם עלי את הדין לענוש לימי קשה יותר מהיושבים בהבית חומה אשר ראיתי. הלא גם המה לא שלמו את נשים כמוני כמוהם. ויען השופט. כגובה שמים מארץ. כן גבוה מע"ך ממעשיהם. כי הם לא צמד ולא במ"ל. עשו מעשיהם. רק ע"י סיבות שונות. לכן הוקל עשהם. אבל כל כן אהם. כי אהם רק זולל וכוזב. הרעותה לעשות ובעבור זה הוכבד עונשך. הנמשל מובן כי האיש האוסר ע"ע דברים המותרים מביא את עלמו לידי חטא. לכן יש להבין מה שאמרה המשנה. גדרים סיג לפרישות? ובמדרש שמואל הרביש הדבר. וביאר הדבר כן. דמוז שהרחיקו חז"ל את הגדרים הוא דוקא דמי שעתה הוא מתחיל לדרוך בדרך הטובים. אמנם עד עתה לא הורגל לכבד את ילדו, ועד עתה הלך אחרי עלת ילדו. לכן טוב לו שלא ידור כי הגדר והגדר שיעשה לא יושילו לו (*). וגם עוד יוסיף חטא על פשע. כי יפוסה מילדו לעבור גם על נדרו. אמנם מי שהוא מכבר איש חס. וישר הולך. או חס ידור נדר לפרוש את עלמו אפי' בתורה לו להיות חסיד ופרוש מה טוב ומה נעים לו הדר שיעשה לפלמו הרחקות וסיגים לפרישות על הגדרים וסיגים שעשו חז"ל. וכאשר ר"ל קיבל עליו לעמוד בדרכי הטובים. ועשה לעלמו גדרים וסיגים נוסף על הסיגים שגדרו חז"ל. הרביש בנפשו. כי היליה חגר מתניו לנגדו לפתותו בכל מאמלי כמו לעבור

גבולת בגן

(* והמתקתי את הדבר במשל. איש אחר נשפט בבית המשפט. או לשלם כסף ענושים. או לשבת במאסר כך וכך זמן. אך כאשר לא ה" לאל ידו לשלם את אשר שם עליו השופט הגם כי פניו ה" סכום הכסף. לקחין אותו השוטרים למאסר. ויחי באשר קרה לו איהו פעמים כן. ובכל פעם ישב במאסר. כי לא ה" לו לשלם כסף הענושים אשר שמו עליו. וע"ן לו שיכונן הקיבוץ אל ביתו לאמר. עשה לך ארגו קמן סגור במסגרי. ותחן בתוכו יום יום איהו אגירה. וה" אם יקרך עוד בילה. תוכל להקיר עניש הגוף בענוש כסף. ויען לו. זאת העצה לא תסכן עכו"ל. ארמיה כי גם איהו תרע כי הלא מלאכתו הוא מלאכת הגניבה. ואני פותח מסגרות בתורת וברול אשר סגרו אחרים. אף כי מסגר קמן אשר אנכי אעשה לי בצעמוני.

מלאה נרות לבית אפל. ועוד החושך כמו שה'. התפלא סכל אחד באמרו, הלא נרות יגרשו כל חשך ויאירו הבית. הן הובא תיבה מליאה נרות ועוד החושך כמו שה'. ענהו כאלוהו דע סכל. כי גם אם יובא עשרה תיבות מלאות נרות. כל עוד שלא ידליקום באור ימשול החושך כמו שה'. כן המלה נקראת נר. כמ"ס, כי נר מצוה לכן עם המלה עוד לא נגרש את חושך פגעי הזמן ואכל הרעות. אמנם ותורה אור" אם נדבוק אור התורה אל המלות אז יאיר לנו בעה"ב וגם בעה"ז. לכן חדע כי בראי ברי" כי את אשר אמלא בעני בתורה זאת תהי' לי למנע בשני העולמים:

עוד

נוכל לבאר הדברים באופן אחר. אך נמתיק הדבר בדרך הציור. חכם אחד נתארח בבית עשיר קמזן מאוד. והחכם הזה ה"י עני מאוד. וזה שני ימים אשר לא טעם. ולאחר הלילות רבות נקן לו העשיר ארוחה. ויהי כאשר ישב עמו על השלחן. הביט החכם על המלחמה. אשר ה"י שם כלי כסף וכלי זהב למכביר. ולא הסיר עיניו מן המלחמה. וישאל אותו העשיר. מדוע תלטשו עיניכם ככה על המלחמה הזאת, ולא תסירו עיניכם ממנה. ויען החכם כי מאוד אהענג מן הכלים אשר רכשתי לי. אשר לכסף לכסף, ואשר לזהב לזהב. והם נכבים בסדר נכון מאוד. ויען העשיר הלא המה שלי. ומדוע תהענגו בדבר שאין לכם. ויען החכם ובמה תוכיחו כי הם שלכם ולא שלי. ויאמר כי אנכי אוכל למכרם ולא אתם, הוא האוה אשר הם שלי. ויען החכם בעת, אשר תאלצו למכרם. אז תהי' מלככם ברע יותר ממלכבי. לכן כל העווג אשר לכם הוא רק ראות עיניכם והתענוג הזה לא יבלר גם ממני. כי באמת אין להאדם לשמות ולהתענג בזה שיש לו מכסף וזהב. כי מי יודע מי יגנה מהם. וזהו ציאר בעוללות אפרים דברי המשנה (אבות פ"ד) איזוהו עשיר השטח בהלק"ו דעבע האדם הטיפש

בנדבת ירך בלדקה וגמילות חסדים וכדומה. ותעשה מלוא גם בכסף ומהוק. ותעשה המעט לפיך כי לא תוכל להטיב לאחרים. ולהמוך יד עני ואביון אך גם ראה נא כי ההכרח יאכף עליך אכפו לישן על הארץ. ולחיות חיי לער עם צניך. כי גם מנע אין לך להציע תחתך על משכבך. ואין לך לכסות מערומך ומערומי צניך. ותפשו בנעם מליאתם מאלו בתו העירה אותו על הדבר. כי מני שים אדם עלי חל. ה' דבר היתה" ע"י אשה. להסיתו לבעור על דבר ד'. אך מה ענה האיש הגדול מרובה הזה. בתי בראי ברי" את אשר אמלא בעני מתורה וחכמה זאת היא לי למנע. ולא אשמע לך ולא אמוס מאהל הצורה. כי הוא תהי' לי למגן גם בעה"ז. כי אם אשמע לך למוש מאהל התורה. איני בטוח מפגעי הזמן. והוא כדמיון בער אחד בך מן החון. בעת גשם שוטף למכביר. ומבגדיו נגרים מים עבולים כהר. ומגן הגשם (רענגישורס) בידו ומקופל. ויתפלא מאוד וישאל את האנשים. הן שמעתי כי מגן הגשם יליל מן הגשם. ועתה ראו כי שקר כל האדם כוזב. כי הלכתי ברחוב עם מגן הגשם הזה. ועם כל זאת אני טובל במי גשמים מראשי ועד רגלי. וענו לכסיל כאלוהו. דע כי אין המגן גשם מליל כי אם פותחין אותו. ופורשים אותו להחיותו ממעל לראשו. ובלל כנפיו יחסיון. לא כן אהה ראה נא כי לא פחתה אותו. ותחזיקוהו מקופל בין רגליך. לכן לא הליך. כן גם הדבר הזה אם אעשה את ההורה מגן לראשי. ואחומר בכבודה. אז הוגן ותחכה עלי מכל גשם שוטף פגעי העולם אשר יולחמו מכל עבר ופניה. אכן אם אשמע לך להשליך כבודה אחרי גוי איך תגן עלי. ומה שתבטיחני באם ארבה כסף. אוכל להרבות מלות ומעשים טובים. אך גם המלות לא יועילו לי. כי המלות נקראים נר. האמת לא אלקה. כי להאיר תשבת הלילה נדרש נרות. והנה קרה, כי אחרי שהבילו תיבה

בלחמיו. ולא ידע מה לעשות. אם יחזיק
הכסף אללו הלא יחלל את השבת. ואם
ימסור את הכסף הגדול הזה לבעל המלון
לפקדון. פן יחסר בפקדונו. אך אמר
את לבבו גד'. וימסור את הכסף לבעל
המלון לפקדון. ועוד נמלא אהו כים קטן.
ובו איזה שקלים להולאות הדרך. וימסור
גם את הכים הזה לבעל המלון למשמרת.
דעת לנכון נקל כי כל יום השבת הי'
האורח בדלגה וברגזה. כי לא ידע מה
יהי' אחריתו. ויהי' כעבור יום השבת אך
בא השמש הארץ האורח צבעל המלון
להתפלל תפלה המערב. ולהבדיל. באמרו
כי עליו להחיש דרכו. וגסיפתו ירט עליו
מאוד. בעל המלון הבין מצוכתו. והסדרה
אשר חרד עליו. וישמע לבקשתו. ותיקף
אחר ההבדלה השיב לו את אמתתו עם
עשרת אלפים שקל. וזה הכים הקטן
עם הארזה שקלים השאיר עוד תחת ידו.
ויאמר אל האורח. כי עשה ויכל לברגוע
את רוחו. את הכסף את תחת ידו. לכן
יוכל להשאר עוד בכיבו עד שיאכלו סעודת
המלוה מלכה. אמנס ראה כי עוד פני
האורח זועפים. וישאל ממנו להגיד לו
האמת מדוע פניו זועפים. אם כל יום
השבת הי' ירא וחרד פן יחסר בו את
כספו. אך ענה כאשר כספו הושב לו.
והנס תחת ידו. למא ידאג עוד? ויענהו
האורח. כי חרד הוא על כיסו הקרי.
אשר עוד לא מסר לידו. כי גם בו
נמלא איזה שקלים. ויחזק ממנו בעל
המלון לחוק גדול על סלכותו. ויאמר
אליו האם לא כאתה הסכלים מדבר.
כי באם הייתי חפץ לכתש כך. ולגוול
לת כספך. הלא הי' תחת ידי עשרת
אלפים שקל כסף. והשיבותי אותה לידך.
הלא יוכל לבעות כי גם את הכים הקטן
אשיב לידך. הגמסל. הקדמוים יסרו לנו
שחזיק במדת הכעמון. לכן בקומינו
ממטתינו. יסרו לנו להודות לשם ד'. אם
הנשמה אשר האדם מוסר אותה אל ד'
בכל לילה לפקדון. והוא ית' משיב אותה

הסיפא להיות שמה צמה שיש לו מעושר
ונכסים וחסד. ובמה שכבר כלה
ואכל איננו מסת. ובאמת נהפוך הוא.
דבמה שיש לו מכסף וחסד. איננו מובטח
שיהי' שלו. ובמה שכבר נהנה זה הוא
ודאי שלו ובזה יש לו לשמות. וזהו. איזהו
עשיר השטח בחלקו' יללה צמה שכבר
נהנה ואכל דזוה צמחם חלקו. אבל מה
שיש לו מעושר ונכסים מכסף וחסד. איננו
מובטח שיהנה מהם. לכן אין לו לשמות
צמח. וזהו ענה ריש לקיש לכתו הוא
ה'הר. ורבי ברי' דמה שכבר נהנה
ואכלתי. הנני מובטח שהיא שלי. אך מה
שחאמר כי ארכוש לי עושר ונכסים ליום
מחר ולימים הבאים. למעני לא אדאג.
כי אבטח בד' כי לא יתן למוט רגלי אם
יגזור עלי חס. יתן לי גם לחם חקי
'דמאן דיהיב היי יהיב מווגי' (כמ"ט)
תענית ח' ב). ואם להניח לבני חק לאחר
מותי למי לי. כי איננו יודע למי אנית.
וכמו שאמרו חז"ל (מדרש שקלת פ' ב).
'שאלו את ר' מאיר לבניך מאן עביד.
א"ל אם יהיו צדיקים. לא ראיתי צדיק
בעוב ואם לאו. מה אניה לאוייבי המקום"
וזהו. כי שביב עביק קבא דמוריקא קרי
אנפשי' ועזבו לארורים חילם". ועתה נלמד
מדברי חז"ל הלאה עיקר גדול באמונת
הבטחון כמאמר החכם. מה שעבר אין
ומה שבטעמי עדיין. והוא חדשים לבקרים
רבה אמונתך. אך נזכיר לבאר את
התפלה וההודאה שיסודו לנו קדמונינו ז"ל
לומר בעת קום האדם משנתו. מודה
אני לפניך מלך חי וקים שהחזרת בי
נשמתי בהמלה. רבה אמונתך. עפ"י
המשל בשם המגיד מדובנא ז"ל. אחד
הסומרים תנה צדקך. והשלג הי' רב מאוד
על פני הארץ. ויום ע"ש הי'. באחד מימי
החורף הקלרים וד' עזרו כי הגיע אל
אחד הכפרים. וימלא שם יהודי מחזיק
המלון. ויסר אליו לשבות שם את יום
השבת. והאורח הי' איש ירא את ד'
מאוד. ואהו הי' עשרת אלפים שקל כסף

ית' (ויקרא רבה פרשה כ"ז). וזהו בליל
נפי שתא' כי בעבור זאת ברא להם
הנבי' ששה כנפים לכל יהיו לנו למוכיר
עונינו לאחר ששכנו בתשובה:

**מעם עד יתיב רהון שתיקן
באדישתא.**

עוד זאת בעת שיבוא המלך לראות
את חילו. כולם עומדים ביראה
ולבם מלא חיל ורעה. עומדים בלי
תנועת יד ורגל. באימה ופחד ולא ישמע
מהם שום קול. רק דממה דקה על פני
המערכה כאילו לא הי' שם שום ילוד
אשה. ככה אלפי אלפים פעמים במלכותא
דרקיע אלל המלאכים. בעת שיפיו שיגמון
להם רשוח לימר טירה. שותקים בדממה
דקה. ולא נשמע בהם שום ליפוף. וזהו
מעם וכו' שתיקין וכו' :

**יקבלון דין מן דין שוי דלא
בששתא.**

עוד זאת בעת שיבוא המלך וידרוש
בשלומם. אז יענו כולם בקול
אחד וברגע אחד. ההלל ושנח המלך כפי
אשר נמסר להם. כש"כ המלאכים לפני
ממהקב"ה (*). וזהו יקבלון וכו'. אך בזה
יש הבדל בין מלכותא דרקיע ממלכותא
דארעא. כי במלכותא דארעא. מעת אשר
יבאה דבר המלכות עד אשר תשמע אל
הפחות אשר על המדינות. יחמך כמה
זמן. וישנס כמה אשר בסתר יפירו
פירות המלך. כי שלא בפני המלך אין
יראתו עליהם ויעשו במחשך מעשיהם.
אבל לא כן דבר מלכו של עולם אלל
המלאכים. כי חופף עליהם יראתו ית'.
ופקודתו תעשה כרעג בתדה בלי שום
עיכוב. וכפירוש הערוך ערך. שו. השני
כי

בצוקר לדינו. כאילו היזה ברי' חדשה.
שהיא הפקדון האולר הגדול. כ"ש שכולל
לבוטם עליו. כי גם הכים הקטן. המה
לרכינו הדרוסים לנו למחמינו. יעזרנו
ג"כ. וימליא לנו ולא יתן למוט רגליו.
ומאן דיהיב היי יהיב מוונני'. וזהו.
מודה אני לפניך מלך חי וקים שהחזרת
בי נשמתני' כי הנשמה שהיא האולר הגדול
אשר הפקדתי אלך. וזף שאיני כדאי
כי תנפתי אותה. ועכ"ז החזרת אותה
לי נחמלקך עלי. כ"ש שאחמין כך ולי
תמליא לרכי הדרוסים לי לחמי. וזהו רבה
אמונתך' כי גם לחם חקי' תסריפני'.
וזהו 'הדרשים לבקרים' ממה שאתה נותן
לי בכל יום ויום בכל צוקר נשמה חדשה
לכן רבה אמונתך' וזהו סיסוד המחבר
הדתין נבוט לצפירין' לכן בניאה
שרשותא' כי לא תעזבו לנלח. הגם כי
חזאנו לפניך. אם אך נשיב לפניך בלב
שלים. לעזוב דרכי דרך הרע. חסאחינו
לא יזכרו לנו. ואין רשות לשרפי מעלה
להזכיר לפניך עונינו ופשעינו. ולכן בראת
להם ששה כנפים. לכל וכולו להזכיר עונינו
לאחר ששכנו לפניך בתשובה שלימה.
וזה שאמר:

**טפי יקידין שרפין בריר גפי
שתא.**

יאמר כי כמו במלכותא דארעא. אין
משמרת כל השמים שיה. ויש שרים
גבוהים על גבוהים וגבוהים עליהם. כן גם
במלכותא דרקיע גם שמה אין משמרת כל
המלאכי' שהיו גבוהים ועוד גבוהים עליה'.
וזהו טפי יקידין שרפין' והם מעופפים
בשש כנפים. בשמים לקילום. ובשמים
יכסו פניהם שלא להביט בתפלה. ובשמים
יכסו עונינו. אם אך נשוב בתשובה לפניו

נכולת בגן

(* כמו שסדרו קדמונינו בנוסח ברכת יוצר אור. ומשמעים ביראה יחד בקול גבו'.
כולם כמחור עונים באימה' וגו'. ואם המלאכים הקדושים והמחויים תפול עליהם אימתה ופחד.
לכן יתקבצו יחד להקיש ליערם בשפה ברורה. בקול אחד ותפלה אחת. כש"כ קרובי חסד
המולוכים בהשאים עונות ופשעים. מוטל עליהם להתפלל ביצבור דוקא. וגם לצמצם שלא
יהיו נשרים בתפלהם. אחד יאמר תפלה זו והשני תפלה אחרת. כי אין זה הנימוס לפני
מלך ברז. כ"ש לפני ממה' הקב"ה :

כי הגיע זמני לומר שירה. כי אחר כל התפילות אשר עשיתי לך ולא יוכלתי לך והנך בדרקתך. ועוד תעליית במעלות רמות ומשגבות כמ"ש, ויקרא לו' וגו' אלקי ישראל" (מנילה י"ח). לכן הגיע זמני לומר שירה. לפניו ית'. וזהו שאמר הפייטן כי כל מה שברא הבויה"ת לא ברא לבטלה ח'ו. רק כולם לתכלית גדול לכבודו של הקב"ה והכל ישבחו ויפארו אותו. וזהו יקר מלי כל ארעא" כי כל המלוי של הארץ הוא כבודו של הקב"ה כי גם היל"ה מלפני שיתגדל כבודו בוראו ית' על ידו. והולך ומבאר השירה שהמלאכים משבחין אותו ית', לתלותי קדושתא" כי יבאין דין מן דין" הוא תרגומו של וקרא זא"ו לתלותי קדושתא" הוא תרגומו של קק"ק. יקר. וכו'. תרגומו של "מלא כל הארץ כבודו":

בקר מן קדם שדי בקר מי נפישותא.
כרובין קבר גרגרין מרומבין באושתא.

נוסר על הכתוב (יחזקאל א') בקול טים רבים בקול שדי". כרובים הם תיבת הקודש. גלגלין הם אופני הקודש. וזהו שאמר "כרובין קבל גלגלין" ר"ל החיות לעומת האופנים כמ"ש, והואופנים לעומתם מרומבין" כי המלאכים השרפים שואלין "אי מקום כבודו" ר"ל אי המקום אשר יש לומר עליו כי שמה ישיג הקב"ה את כבודו. אחר כי הכל כאפס ואין נגד גדול אלקותו ותפארתו. הגם כי האמת הוא כי כבודו מלא עולם בשמים ממעל ועל הארץ מהחת. אך יתפלאו אי' הוא המקום אשר שמה ישיג כבודו כראוי למלך הכבוד כמיוה. ולעומתם משיבים האופנים, ברוך כבוד ד' במקומו" לאמר מה תשכחון על ד' כי תשאלון עליו אי' אפוא הוא מקום כבודו. הלא גדול אדוניו כ"כ עד שנאמר עליו ברוד

כי הם מתכנים לשמוע עוד דברו ית'. וזהו:

יקר מלי כל ארעא לתלותי קדושתא.

ומבאר כי המלאכים עומדים ומלפנים להשתלח בפקודתו ית'. ולמלא פתגם המלך מלכו של עולם ית"ש. למען יתקדש שמו ית' על ידיהם. ויתעלו בזה לומר שירה לפניו ית'. וזהו מאמרם ז"ל (תולין ז"א) עה"כ, שלחני כי עלה השחר. א"ל מיום שנברא העולם עד עכשיו לא הגיע זמני לומר שירה. ועכשיו הגיע זמני לומר שירה" והדבר הוא לפלא. מדוע לא בא להתאבק עם יעקב בזמן שיש לו שהות לשהות הרבה. ומדוע בחר לו זמן דוק כזה? ובאר בזה בס' שמן המור. כי כבר אמרו חז"ל, והנה טוב מאוד" זה היל"ה. היינו כי גם במציאות היל"ה יש טוב נשגב מאוד. כי כאשר יערוך האדם מלחמה נגדו ויכריעוהו ויגלה אותו. אז יגיע האדם למעלה רמה וגדולה. אשר למדרגה נפלאה כזאת לא הי' אפשר להגיע אם לא ע"י היל"ה. אי"כ ע"י היל"ה נתקדש שם שמים. והוא השיר של היל"ה. אשר משבח בזה את הבו"י. לאמר כי גם ידו יתקדש שמו ית'. ומיום שנברא העולם עד יעקב אבינו ע"ה. לא נראה עוד תכלית במציאות היל"ה בעולם. כי אדה"ר. כאשר היל"ה התעסק עמו השיגו בחרמו. ואכל מן העץ אשר פקד עליו בוראו ית' לכל יאכל ממנו. וכאשר בא נח התעסק עמו ותפשו במעורתו וישת מן היין וישכרו". אבינו אברהם ע"ה נכשל, במה אדע" יתח אבינו ע"ה אהב את עשו. אמנם אבינו יעקב ע"ה נתגלגל עליו ללכת אל בית לבן הארמי אמר היל"ה בלבו. שמה בטח אשיגוהו ללכדו במלודי. אמנם, ויבא יעקב שלם" שלם בחרתו ולקדתי. והיל"ה בא להתאבק עמו על דבר השמי אחיות אשר נשא. וירא כי לא יכול לו. לכן א"ל תדע

אשר היתה בתמלה. לכן יוכל להודמן איזה עיכוז ואיחור בעבודתו ית"ש. אמנם המלאכים אשר ענין מליאתם זהווייתם הוא עלם אחדיי. ואין בהם הרכבה מנוף ונפש. לכן הם מוכנים תמיד במהירות בלי שום עיכוז ואיחור. לפשות הדברים שגלעוו. כדי לשמוע לוויס חדשים. וזוה בילדו את הכמוב, אשרי יושבי ביתך עוד יהללך סלה. עפי' המשנה (אבות פ"ד ט"ו), העודה דומה לפרודור' וכו' אמנם מעוני השמים דומה לטרקלין. וזוה שאמר נעים זמירות ישראל. אשריהם הם מלאכי עליון כי הם יושבי בית ד' קרובים אל ד' אלהינו. ואמר עוד יש להם עליוי אחר כי "יהללך סלה" שיכולים להלל את ד' בלי שום מניעה ועיכוז. כי הם עלם אחדי ואין בהם הרכבה מנוף ונפש שמומרות הנוף תמשכס לפעניים אחריס. וזוה שאמר המתכר זריון באשורתא :

**מברכין בריך יקריה בכר לשון
לחישותא :**

**מאתר בית שכינתיה דלא צריך
בחישותא :**

ערתה מבאר השירה אשר יאמרו הכרוכים הם מיות הקודש. והגלגלים הם האופיים לעומתם מזכרים, בריך יקריה" וכו', מאתר בית שכינתיה" הוא תרגומו של "ברוך כבוד ד' ממקומו" כאשר בארנו לעיל אות כ. וזוה, דלא צריך בחישותא. רלנו שאין לריך לתפש מאין הוא מולא הכבוד. כי הביות"ש אין לריך אל מכבדים. כי כבודו הוא מעלמו. וזוה, ממקומו. עוד יש לבאר מלת ממקומו" שזוה אינו דומה מלכותו ית"ש למלכות בשר ודם. כי מלך בוד' כאשר ישלח אחד מעבדיו לפשות איזו דבר. לריך הוא לשוב אל המלך להודיעו כי עשה שליחותו. אבל הביות"ש לכל מקום ששלחם עשרתיו עושה רלנו. שמה משיבים

ברוך כבוד ד' ממקומו" כי כל המושפעים צמוסן ויקר בכבוד ועושר הן כל גדולתם בא עליהם מחוץ למקומם. בעשותם מחסר במים רבים באיים רחוקים. זה השיג עשרו ממקום פלוני. וזה חסנו וגדולתו ממקום פלוני. לא כן כבוד הבו"ת אינו מסובב כמאל זולתו. כי בשר ודם כאשר יבקש כבוד. הלא הוא נלך לבריות. למשל אם יעלה לתורה בהרשע השנית צביתו במקום שאין איש אין נחש לכבוד אללו. רק בבהמ"ד במקום קיבוץ אנשים אזי כאשר יקראו אותו שפי אז שלישי לקרואים. אזי נחש לכבוד בעיניו כי בוד' כאשר יבקש כבוד הוא נלך אל הבריות כי הוא לריך אל המכבדים שיכבדו אותו כי מן המכבדים יבא אליו הכבוד. אבל הקב"ה נעלה ונשא מזה אינו לריך ח"ו אל הזולת כי, ברוך כבוד ד' במקומו" כלומר מעלמו שאין כבוד אלהינו ותפלתו נכלה כלל במליאות זולתו. וזוה שמשביץ המיות ואופני הקודש כרעש גדול. וזוה שיאמר, מרובמין באשורתא" על שם הכמוב, ואשמע אחרי קול רעש גדול" :

**למחזי באנפא עין כות גירי
קשתא :**

**לכל אתר דמשתלחין זריון
באשורתא :**

יאמר כי צעמ שירלו צפנים מראה דמות. ונגה הקשת הוא מראה כבוד ד'. אז יאמרו שירה. וזוה, למחזי באנפא עין כות גירי קשתא" עשה (ימוקאל א'), במראה הקשת' וגו', מראה דמות כבוד ד' לכל אתר' וכו' נוסד עה"כ (תהלים ק"ג), אברכו ד' מלאכיו עושה דברו לשמוע בקול דברו' רוזה זוה כי האדם אשר הוא מורכב מנוף ונפש. יש בו אפשרות להיות ממוקד ונפרד עד שיהי' חומרו מושך אל הלחם והגיד. ואל כל מואכל אשר יאכל. ואל השינה אשר ישן. והנפש מושכת אל המקום

הכל נרמו בה. ועלי' אין להוסיף וממנה אין לגרוע. וזהו לדר ודר לאפרשתא:

סדירא בהון קדושתא וכוז חלפא שעתא:

סיומא דרעלם ואף לא רשבעתא:

בוזה המרוז יחל את חלק השני לבאר מעלת ישראל וקדושתם. כי גדלה מעלתם יותר מן המלאכים. וגם יבאר התקוה מהגמול העמיד לבא להם. ויאמר הגם כי המלאכים עושים רעון קומם באימה וביראה. עכ"ז. סדירא בהון קדושתא". המלאכים אינם יכולים להוסיף קדושה על קדושתם מאשר נבראו ליה בחלמת בריאתם. הגם שהם יעשו פעולות לרקתם ועבודת בוראם בלי הפסק ומגיעה אמנם המה רק כמו מכונה. שאי אפשר לה לעשות דבר מעלמה. אס לא ע"י סובב פעולתה. כן המה המלאכים בלתי בעלי בחירה ורעון. ואשר ע"כ אמרו רז"ל במליצתם, אין בלאך אחד עושה שתי שליחות". כמו הדבורה שמכינה דבש ודוגג. שהיא עושה פעולתה על חבלית השלימות. ואי אפשר לה לעשות מלאכת השממית לחרוג כמותה. וכן להיפך השממית אורגת בחלית השלימות. ואי אפשר לה לעשות מלאכת הדבורה. כן המה המלאכים בלתי בעלי בחירה. ואין ביד מלאך אחד לעשות מלאכת השני. כיון שלא נברא לזה. וגם אין בידם להוסיף על שבת בוראם. וכאשר יגמרו שירתם לפניו ית' אזי לא במהרה יזכו עוד לומר שירה לפניו ית'ש. בכל היובל הזה. ויש שלא יזכו לומר עוד שירה בשמיטה הזאת (חולין י"א ב'). ומאותן הכיתות שאין להם רשות לשבת לפניו רק פעם אחת בכל עם מילואות (חולין טס) מהם אין לדבר. כי ישראל גדלו במעלתם מהם. אך גם מילואות הכיתות שזוכין לומר שירה פעם אחת בכל יובל. ואפילו

משיבים למשלתם דבר. כי מלא כל הארץ כבודו ית'. וזהו דלא צריך בחישותא". ונוסד ע"ד חז"ל (ב"ב כ"ה ע"א):

נהים כל חיר מרומא מקלטין בחששתא:

נהירא מלכותיה לדר ודר לאפרשתא:

נהים וכו'. יבאר אשר אשר המון המלאכים. וזהו פירוש נהים כל חיל מרומא" אומרים ברעד, ד' ימלוך לעולם ועד" וזהו מקלטין בחששתא נהירא מלכותיה לדר ודר לאפרשתא" כי מילת. לנח" תרגום יונתן לאפרש (שמאל ב' ב' כ"ו). ויכול לומר עוד שהמחבר מבאר. שגם בזה יש הבדל בין מלכותא דרקיע למלכותא דארעא. כי במלכותא דארעא. כל דור שיבא יתכס. וכל מלך אשר יקום. יחדש תקנות ופקודות חדשות אשר לא שערום הראשונים כי החכמה קונה בלבם יותר מן הראשונים. אבל לא כן במלכותא דרקיע תקנותיו ופקודיו עומדים לעד. עליהם אין להוסיף ומהם אין לגרוע. ובכל דור ודור יכירו יותר גדולתו וחכמתו וכן מלכותו. וזהו ביאור הכתוב, דור לדור ישבה מעשיך ילה הבט נא בעיני לטובה גדולת הבוית"ש. וגדולת תורתו הוא מעשה ידיו ית'. אשר בכל דור ודור. ימלאו חדשות בטעמי התורה. וגבורות חדשות ימלאו ברמזי התורה. עכ"ז יתבחו מעשיו. כי לא חסרו ולא הוסיפו עה"ת הקדישה (מגילה י"ד) אפי' כטיפה מן היס (סנהדרין ס"ח ע"א). ושיעור הכתוב, דור לדור ישבה מעשיך". כי עשית את התורה בחכמה ופלאה אשר לא יוכלו לחסור ממנה ולא להוסיף עלי'. הגם כי יגבורותיך יגידו" כי בכל דור ודור ימלאו חדשות ונלוות בתורה [כאורחת שורש הגדה שמשמעו אריכות דברים כוונת]. אמנם

לו מה אדוני מדבר אל עבדו. כי מי
מב'ד ישרה להם בצמיחם. להיותם רומים
מלאכי מעלה. והם מעולים וזכים מעלם
הבריאה. אמנם נמתיק הדבר בדרך הליור
כי דרך תשוקת האדם לרצון ולראות איך
הקוף מרקד. והנה על הרואה הריקודין
והמחולות יש להתפלא. אם רצונו לראות
ולהשתעשע בריקודין ומחולות. יש לו ללכת
אל בית המשחה. ושמה יראה השמחים
אלי גיל במחולת המחיים. ושם מרקדים
כפי מנגינות המנגן. יש בזה יותר יופי
ממחולת הקוף? אמנם התשובה לזה? כי
מהמחולות. אשר בבית המשחה. אין שם
חידוש. כי הלא בני אדם המה. מרנישים
נעימות הכלי וזמר הפורטים על פי הנבל.
לא כן הקוף אינו יודע מאומה. ועכ"ז
הוא מרקד. זה הוא חידוש בעיני הרואה
כי הקוף מראה תנועות אדם. אף כי
באמת הוא מין חתול. כי אחר גמר
הריקודין. יעשה תנועות כמו החתול.
ילקק בלשונו. ויפספש הנה והנה. יבקש
אוכל לו. לכן חביבי בעיני הרואה לראות
המחולות האלה. כי אף שהוא מין חתול
בכל זאת יקד כפי מנגינת המנגן כמו
אדם. כי כל דבר המזיז והמתחפש
תהי' החשיבות שלו שבחיים על חשיבות
דבר שהוא מראשית מחלבו ובטבע ברייתו.
ובמקלות המחשתי הדבר. על המתחדשים
בימינו ומחמירים בשם משכילים. והוא.
מדוע כאשר אכר מהכפר. ישיא את בנו
לאכר אחר. נולד נכרי תלידה ומצטן.
יתן לו גדה פרה אחת. או למד סוסים.
אשר מחרס עולה בערך שלושים
או ארבעים שקל כסף. והמתחדשים שבימינו
כאשר ישיאו בסם לחצי נכרי. יתנו שלושים
עשרת אלפים שקל כסף. הלא נכרי שלם
יוכלו למצוא בעד שלושים כסף? אמנם
פעם אחת שמעתי כי אחר התימר בפני
חבירו כי נודמן היום לידו מליאה גדולה.
כי קנה תרנגול קורא בעד עשרה ר"כ.
וענהו חבירו. הלא אנכי קניתי תרנגול
קורא בעד ארבעים גדולים. ויענהו הלא
חדע

זאפי' מאומם הכימות שזכים לומר שירה
בכל שמיטה. גם מהם גדלו ישראל
במעלתם. כי אומם הכימות אינם זוכים
לשבת לפניו ית' פעם שנית בנותה
שמיטה. וזוהו שאמר וואף לא לשבועתא'
זאפילו מאומם המלאכים שזכים לומר
שירה בכל יום. גם מהם גדלו ישראל
במעלתם. כמו שמבאר והלך. כי המלאכים
האלה. אין להם רשות לומר שירה רק
פעם אחת ביום. אבל לא כן יעקב חבל
במלחו. כי הם חביבין לפניו ית'. שיתן
להם רשות ליחדו בקביעות פעמים בכל
יום. וזוהו שאמר:

**ערב יקר אחסנתיה חביבין
דבקבעתא:
עבידין ליה חטיבא בדנח
ושקעתא:
פרישן רמנתיה רמעבר ליה
רעותא:**

פרישותי שבחתי יתיון בשעותא:

נוסד על הגמי' (חולין ל"א), חביבין
ישראל יותר ממלאכי השרת'
וכו'. ולכאורה ה' ראוי לומר גדולים
ישראל'. אמנם יובנו הדברים בהקדם
מאמר דעה"ד. מה אדם ותדעהו בן
אנוש ותחשברו אדם להבל דמה.
(תהלים קמ"ז). ולכאורה יפלא מה ראה
דעה"ה לקטרן על האדם ולאמר ליוצרו.
למה תדעהו. אבל ראה בזה לבאר חשיבות
ישראל אלל הקב"ה. אשר חז"ל הפליגו
מאוד בחשיבותם להקב"ה יותר ממלאכי
השרת. לכן בא נעים ומימות ישראל
להבינו הדברים. כי חשיבות ישראל
יותר ממלאכי מעלה. לא בעבור כי
תנועותיו יותר נאים מתנועות המלאכים.
לא כן. כי באמת מה הוא האדם הקרוין
מחומר נגד השכלים הנבדלים. כי באמת
כבר ראינו. כי כאשר יהושע ראה את
המלאך. נפל על פניו וישתחוה. ויאמר

ופרושים הם לחלקו ית' כדכתיב, יעקב חבל נחלתו". וזהו פרישן למנתידי' והם מתחפשים בצורה נכבדת ובתנועות משולות כאלה מלבאי מרום לעשות רלונו יתברך. לכן חזיבים הם לפניו ונתן להם רשות אשר יוכלו לשבח אותו בכל עת ובכל שעה. משא"כ להמלאכים. וזהו פרישותי' שבחיה יחזון בשעותא :

**צבי וחמיד ורגיג דלאון
בלעותא .
צלותהון בכן מקבל והגניא
בעותא .**

החרוים האלה ממוכרים אל הקודם. הקב"ה בחר בעמו ישראל. ומשק וממד בהם שיגעו בצורתו. למשן יקבל חפלתם. בזכות שיגעו עלמם בצורתו לשמור ולעשות. ונוסד עה"כ "אשרי אדם עוו לו בך ססילות בלבבם" (תהלים). דהנה ה' העקרים (פרק ח') מומאמר הרביעי) העיר בענין התפלה . ומוכן שאלתו. מאחר שזה מעקרי האמונה שאין הקב"ה וגזירותיו משתנין. מרולה ללא רולה. באשר הית' הוא השלם האציתי' וההשתנות הוא המיד מבלתי שימות. א"כ מה יושל כי נפגע בו. וכי דומע עיניו ועקמת שפתינו יסנה רלון ה'וי"ת וגזירתו? ואם נגזר עליו יסגור. מה יורך להשתפל? ואם ח"ו נגזר בהיך האם ישתנה רלונו ע"י שפיכת שיטנו. ותשובת הדבר. כי הגזירה נגזרה המיד על האדם בהיותו במדריגה ידועה בטובה או ברעה. נמלא בהיותו רוע מעללים נגזר עליו הרע. באשר הוא נלב בתחמת המדריגה. אמנם בהשתקף נפשו בתחנה ותפלה לפני קונו. לאחר שייב רוע מעלליו. אז ירום שפלות מלבו. ויעלה במדריגה. ויחליב בדרך טוב. אז לא תמלאהו הרע הנגזר על האיש הרוע מעללים. כי הוא איש אחר. ואינו האיש הרוע מעללים שהי' בתחלה. ואינו מי שנגזר עליו הרע. וכן הדבר בהיך .

תדע אחי כי אין דמיון להתרנגול אשר קנית להתרנגול אשר נודמן לידי. כי אחה קנית תרנגול טבעי לכן אין בו חידוש מה שהוא קורא. אמנם אחי קניתי תרנגול עשוי מעץ שטים. והאומן החכם בהרכבתו שעשהו מחוטב ומלייר כמו תרנגול טבעי במראהו ובכנפיו. וגם הוא קורא כמו תרנגול טבעי לכן מליאה גדולה הוא שקניתי בעד עשרה ר"כ. כן הוא הדבר הזה. האכר אשר יתן במו לנכרי טבעי מלידה ומבטן די לו ליתן לו שילוחים שלטים או ארבעים ר"כ. אמנם המתחדשים שבימינו שיהנו בזה ליהודי מתחפש לנכרי. מוכרחים ליתן נדה עשרת אלפים שקל כסף. וגם ל" למליאה גדולה נחשב בעיניו. כי אם ישעה אחד דמות אדם מעץ או מאבן. ויתחכם בהרכבתו. עד שנמלא בו תנועת אדם חי. למשמע בידיו וללכת בצרליו. כל רואיו ישחמומו וישפאלו עליו. וישתוקקו כולם לראותו. לאשר הוא באמת עץ ואבן. ונמלאים בו תנועות אדם חי. הוא הדבר בהמלאכים. כי הם עלמיים נבדלים גבורי כח מלך הבריאה. א"כ אין להתפלות על גדולתם ותשיבותם ושלימותם. לא כן האדם הקרוץ מחומר. חרם את חרסי האדמה. אמנם הוא פועל ומתחפש עלמו בחריזתו והשתדלותו בצורה. להשיג חלקי השלימות הראויים בעלם אל המלאכים. ע"כ הוא מעלה מן לפני ה'וי"ת. ותזיבים מעשיו יותר מהמלאכים. וזהו שרמזו חז"ל במתק לשונם, חביבים ישראל יותר מכליבי השרת'. הנס כי אין ערך ודמיון כלל בוד' לגדולת המלאכים עכ"ז מעשה האדם חזיבין יותר. וזהו כשאל' ומתמו' לאמר ד'. מה אדם ותדערהו? והתשובה. אדם להבל דמה' כלומר מסיבת היותו דומה להבל מחמת חומריו שמושך אותו להבלי העולם. ועכ"ז הוא מתחפש בצורה נכבדת בהמלאכים. לעשות רלון ה'וי"ת שחרים וערבים. וזהו, עבדין ליה חשיבה בדנה ושקעתא' שהולכין לב"ה' ולב"ה' ד' ומיחדים שמו בהשבה פעמים בכל יום.

הבטחתי? הריס עליי בקולו הו נבל האם תהתל בי. כי זה שני פעמים אשר תהתל בי. כי חכמי אלך עד בוש ולא באת. ולא נתנו עוד לראות פניו מאז והלאה. כן הוא הדבר הזה. הוא מבקש מאת הבריות, הארץ עינינו בתורתך והוא לא יחפון גם לפתוח את הספר. האם תהתל בלגוש תהתלו בו ית' ח'ו. וזהו, מסיר אוננו משמוע תורה גם תפלתו תועבה וזהו, צבי וחמיד וכו' דלאון וכו' שיגעו עלמם בתורה. ואז, צלותהון בבן מקבל והניא בעותא והגזירה שנגזרה תהתך מקללה לברכה. וזהו לטוב עליו:

**קמירא לחי עלמא בתנא
בשבועתא.
קבר יקר מופתא יתיבא
בקביעותא.**

באלו המרוזים יבאר עוד מעלת ישראל. ונוסד על מאמר חז"ל, הקב"ה מניח תפילין (ברכות דף ו'א). ולהבין דברי חכמים ומידות. כביא את אשר כתב ב' ע"ל. כי מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיע. ומלכותא דארעא הימזם הוא אשר כל עבדי המלך הנלבים איש איש על פקודתו. ועל משמרת משאו לעבודת המלך לריכוס להיות נכרים ונודעים ע"י לבושיהם כי עבדי המלך המה. מהן לבושי עדים. מהן שנים. מהן משי ורקמה כפי עבודתם ומדריגתם ומלכסם בעבודת המלך. וכן האנשי לבא ע"י בגדיהם נכרים הם לאזיה לגיון נחשבו. והבגדים המה לאות עבודת. ואם ימלא אחד מאנשי הלכא הולך לבוש בבגדי בן חורין יענש. האחות הכבוד אשר נושאם על חזיהם המה לאות כבוד. כי חנן אותם המלך על חריליהם ועל פעולתם. וא"כ לפ"ז נבין מדוע זה אשר גם המלך בכבודו המושל בממשלה בלתי מוגבלת. וכולם עבדים לו. והוא אינו סר למשמעת שום איש. מדוע גם הוא הולך לבוש בבגדי אנשי

אם נגזר על האדם הטוב. והוא ירד עשר מעלות אחורנית. ובוה ביאלו את הכתוב, אשרי אדם עו לו בך" כלומר אשרו של אדם הוא נשגב ביותר. כי יש לו עו לבעל גורתו ית'. ואמר הטעם כי מסילות בלבבם לפי שיש בלבבם שתי מסילות. ואפשר לו לנקוט אל הרע. אמנם כאשר הרע ונטה ממסילתו אשר בחר עד הכה. ובחר לו מסילה אחרת לכחור בטוב. גדלה מעלתו לבעל גזירת הבריות. ותפלתו תקובל ברחמים וברצון. אמנם כבר אמר המלך החכם ע"ה, מסיר אוננו משמוע תורה גם תפלתו תועבה" כי האיש שאינו קובע עינים לתורה. גם תפלתו תועבה. וטורפין לו תפלתו בפניו. כי דובר שקרים לא יכון נגד עיני ד'. כי הוא יאמר בתפלתו, והערב נא ד' אליקני את דברי תורתך. והאר עינינו בתורתך השיבנו אבינו לתורתך כי בשכבינו ובקומינו נשיה בחוקך כי הם חיינו ואורך ימינו. והוא עושה בהיפך. ועוד זאת כי הת"ח יתראה בעיניו כפרא אדם שאינו מן הישוב. ומתרפה במלאכת החיים. ומה יפה כתב בזה ב' שם עולם כי הרי זה דומה לאחד שביקש מחזירו שיליה לו איזה סכום כסף למען היותו נפשו ונפשות ביתו. כי עסקיו ירדו עשר מעלות אחורנית. ויהי כי נכמרו רחמי חזירו עליו ענהו. בא לביתו מחר בשעה העשירית ואחן לך הסכום כסף אשר דברת. ויהי ביום מחר. כאשר לא בא אל העת המוגבל. שמר עליו עד השעה השמים עשרה ולא בא. וכאשר פגעו בשוק. ויאמר לו הן הבטחתי אחי להלות לי את הסך אשר דברת. ומדוע לא הקימות את הבטחתך. ויש" לו הלא שמרתי עליך בביתי עד שעה שמים עשרה. ומדוע לא באת. לכן תבא ביום מחר בשעה העשירית. ואחן לך את אשר תבקש. אמנם גם ביום מחר לא בא. וישמור עליו איזה שעות. אך לשוא שמר עליו כי לא בא. וכאשר פגעו בחוץ ושאלו מדוע לא עשית הבטחתך? הלא

תפילין שבראש" (מוטע דף י"ז) קן גס
 אהנו בתפלתנו ובשמינו קושרים אהנו
 כתר לשמו ית'. כמו שסדרו לנו קדמוני
 זיל בקדושת מוסף, כתר יתנו וגו' עמך
 ישראל" וגו' והתפילין המה לאות כבוד
 שאהנו עמו נוהגים לשמו יתברך. כי
 מקיים את מאמרו. ועושה את עמו ישראל
 לגוי אחד בארץ. וזהו שאומר, קטירא לחי
 עלמא בתנא (ועיין שמות רבה פרשה כ"א).
 בשבועתא" כמו שאמרו זיל בס' היכלות
 ,המלאך גושל תפלתן של צדיקים
 ומשביע אותן וכו' קבל יקר מושפעת
 לעומת פאר התפילין וכו' :

**רשימא היא גופא בתכמתא
 ובדעתא :**
**רבותהון דישראל קראי
 בשמעתא.**

**שבח רבון עלמא אמירא דכותא
 שפר עלי לחוויה באפי מלכותא.**

הפייטן יגל למוסר אזינו. לאחר
 שדויע לו כי התפילין המה
 לנו לאות כבוד מהבוית"ש כמו שינתן
 לשרי הגבא הגבוהים מאת המלך לאות
 תהלה וכבוד. על הראותם את אומן רוחם
 ואמונתם וכשרונם למלכס. וזכה יתר שאת
 לנו מכל שאר צבא המלך. ובעת לאתם על
 פני חוות. יעמדו אותם את ארות הכבוד
 האלה על צבותם להיוות מופת לרבים.
 והאיש אשר יעזב לגעת בכבודס. הוא כמו
 טגע בכבוד המלך. יען כי על אות הכבוד
 חרות שם המלך. וענוש יענש האיש הוא
 בפלילים. אמנס גם עליהם לדעת כי בעת
 אשר יסאו את אות הכבוד להתנאות בו.
 עליהם לזכור את אשר ישאו על חויהם.
 ולראות לכל לנכל את שם המלך הנקרא
 עליהם. להגזר מכל תועבה ודבר פיגול.
 כי הם נושאים עליהם חותם תכנית שם
 המלך. ועליהם לדעת על מה זה יתר שאת
 להכ על כל. יען כי האטיינו בפטולתם
 לפני מלכס. ע"כ עליהם לאמן את רוחם

אכסי הגבא. וגם הוא נושא ארות הכבוד
 כמו אלה? מי חנן אותו בהארות הכבוד?
 הא כולם עבדים לו. והוא בן חורין
 וכולם עבדים לו. אמנס גם המלך בכבודו.
 הם שהוא מושל בממשלה בלתי מוגבלת.
 וכעוד בעיניו יוכל לעשות בעמו. ואין
 מוחה בידו. עכ"ז באמת גם הוא איננו
 בן חורין. וההבדל בינו ובין בני עמו.
 כי הם כולם עבדים למלכס. אמנס גם
 המלך הוא עבד לעמו ולאלרו. וכסס
 שכל עבדי המלך בשעה שנקנסים
 לעבודתם נשבעים הם שבועת אמונים
 שעבדו את מלכס בכל לבבם ונפשם עד
 נקף דם האחרון. ככה גם המלך בכבודו.
 בשעה שיושב על כסא-מלכותו. נשבע
 גם הוא אז שבועת אמונים שיעבד את
 אלרו ואת עמו בכל לבבו. ומהו עבודתו?
 שיעשה משפטים לדיקים ויגיל עשוק נזיר
 עושקו. וכן שילל את אלרו מיד אויבים
 חילונים. וארות כבוד האלה שנושא המה
 לו לאות כי הפיק רלון מהו והדרו עליהם.
 וכל חפלו מרום ושגב להרים את קרן
 עמו בכבוד. בלי שום פג"ל למוצת עלמו
 ולכבוד ביתו כ"א לתועלתם. את האזור
 הזה יעירו לנו תז"ל. וזהו שאמרו במילתם
 ה"ק"ב"ה בניה תפילין". כי כמו שאהנו
 עמו עם בנ"י קבלנו עלינו את התורה
 באלה שבועה. ששמור את כל דברי
 ספר התורה הזאת. ולעבוד את ד' בכל
 לבבינו ונפשנו. קן כביכול הבוית"ח כרת
 ברית עם אבותינו. ונשבע להם. שכל
 יגעו וחפלו מרום וקדוש לעשות את עמו
 לגוי אחד בארץ. ולהרים קרן חסידיו. וכאשר
 קרבנו לעבודתו. הלביש אותנו בלבושים
 מיוחדים המה הצי"ת. ומניעת לבישת
 שעטנז. ואיסור גילות פיותה הראש
 והוקן. למען נהי' ממלכת כהנים וגוי
 קדוש. נבדלים מעמי הארץ. בנימוסין
 ובלבושים. וחנן אותנו בארות כבוד ממלך
 הכבוד המה התפילין שהם לאות. כמ"ס
 ,וראו כל עמי הארץ כי שם ד' נקרא
 עליך ויראו טבך. ואמר ר"א הגדול אלו

אותם חוץ לחומת ודם מתים' והמדרש הוא ממדרשי פליאה. דהדרש הלזה נמצא במס' סוטה (דף מ"ה ע"ב) על לוח המבואר במ' שופטים (דף כ"ג א"ש החתי ויקרא שמה לוח, ע"ד היום הוה' ודריש שם הגמ' מדכתיב, הוא שמה עד היום הוה" שאל ה' זה שום שינוי לא בשמה ולא בישובה ועל אותה לוח אמרו שם בגמ' שזובעין בה תכלת. אבל לוח דעניינא נהפוך היא שהרי בשמה שמה ע"י אבינו יעקב בקראו שמה בית אל:

אמנם כאשר נתבונן על ימי הקדם. כאשר שוגאנו ומגדנו דרפו אוחנו ואכלו את יעקב בכל פה. וישינו את ישראל כעפר לדוש. אמרו משפט מות לאמונת ישראל. הרגו חנקו הטביעו בנהר. ושמו מועקה על מחני ית' הפליטה הנשאלת. וגזרו עליהם גזירות אכזריות וסכרו להם מקור פרנסתם. וכל זאת למען לחלם שיעבירו אדרת האמונה מעליהם. אך כל אשר האורית שמו מועקה במתניהם התחזקו ביתר עוז. וכל אשר הוסיפו לענותם עוד הוסיפו אומץ באמונתם באלקים. והאוררים לא עשו חיל. ויהודה עוד רד עם אל. כאשר הבטיח הבור' לאבינו הזקן אברהם בעת אשר שאל בבמה ארע כי ארשנה' כי נפל פחד בלבו אולי באורך זמן גלותם. ח"ו יבעטו באמונתם. באופן שיעשו שתפסק מליאותם מן העולם. וזה שנגה לו הבור' כי גר ידו' זרעך בארץ לא להם' ואל איזה אומה שיקרבו. יאמרו לו נש הלאה סור עמא כי יהודי אתה. והגירות הזאת הכניעם אשר לא ישכחו מעמדם ומלכם בין הגוים אשר אדיתם שמה ולא יתבוללו ביניהם. אך אבינו שאל ע"ד. ומה יהי' כשירגלו עם הגירות אחוש אולי ח"ו ישכחו כך. ולא יזכו ח"ו להבא ולרשת את הארץ. גנה לו הבור' ועבדום. בזוי יהיו נכנעים במה שיוכרחו לדור במקום אשר יבנילו להם. כנודע בימי הבינים אשר לא יכלו ישראל לדור רק במעונות נרים ודחוקים. ברחוב

מגואל

גם לימים הבאים להיותם עבדים נלמדים למלכס. והאות הכבוד הזה ישמרו כבצת פנים. כן אחנו עם בני' כאשר נענד הטוטפות על ראשנו ועל זרוע ידינו. והמה האותות הכבוד הנרשמים ממלך הכבוד בחכמה ובדעת לאות כי אחנו עמו וזנו בחר מכל יתר לאלאי בני חס. וז"ש רשימא וכו'. יללה האות הכבוד נרשם מאת הבור' בחכמה ובדעת. והכתיירו באות הכבוד הזה [כוא התפלין] כי אחנו בני' הגטינו לפני ית' בקבלם תורתו החמורה. וזכו שאמר רבותהון דישראל. והאות הכבוד הזה נושאים עליהם בעת שקוראים את שמע. כמאמר (ברכת יד'). כל הקורא ק"ש בלא תפלין וכו'. לכן גם עלינו לדעת כי אחנו נושאים עלינו מותם חכית המלך ד' לבאות שנשמרם כדת וכדין שלא נסיה דעת מהם (שבת י"ב ע"ה) מפני שיש בהם אזכרות הרבה חזו. שבה רבון עלמא וכו'. הם האזכרות האמרות שהורות החקוק בהם לכן לא נמוש אותם מזכרונו ולדעת כי שם ד' נקרא עלינו ויקיים בנו מה שכתוב וראו כל וגו'. ויראו מפך' ויהיו לנו לכבוד ולתפארת להשבחת באותות הכבוד האלה. גם לפני שרים ומלכי הארץ. וזכו שפר עלי וכו'. באפי מלכותא:

תאין ומתכנשין בחינו אדווא.

נוסד על הכמוז (תהלים ל"ג). גשאו נהרות ד' גשאו נהרות רבים. ועל מאמנם ז"ל (יבמות דף קכ"ה) על כל גל וגל שעבר עלי' ונענתי לו בראי'י. אך נקדים לזה מדרש (בראשית רבה פ' ס"ט) חז"ל על הכמוז ויקח את האבן אשר שם מראשותיו וגו'. ז"ל המדרש שמן שופע לו מן השמים כמלא פי הפך' ואולם לוח וגו' ז"ל המדרש הוא לוח שצובעין בה תכלת. הוא לוח שעלה עלי' פנהרב. ולא בלבלה. נכוכנצר ולא הדריבה. הוא לוח שלא שלט בה מה"ט. הזקנים שבה מה הם עושים. מוציאים

להשלים דבריו, ואשלים לך ומדוע אמר לשון מתנה. אמנם בשפתי חלקות ולשון חקק אמר לו, נקבה שברך. באמרו הגם כי באמת אף למותר הם הדברים אשר מדבר בענין שכן. כי מרה"ג ע"ד הפלגה והגזמה כענין, מרה רב טובך וגו' דביאור מילת מרה"ג הוא הפלגה והגזמה. ככה אמר לבן לאצטו בדרך הפלגה והגזמה. הלא הכל אשר לי אחן לך. יומר מאשר תבקש. בדרך הרמאים שמצטיינים מזונות להזוג כל ימי עולם. וחשב אשר במזימותיו יתפוש אותו. לבל יתרחק מאחיו. אולי יללח בידו למשוך הילדים הרעים. לתפסם במאודתו. כי זאת ידע בנפשו. כי יעקב בעלמו לא במהרה ישוב אחור מדרכו דרך הקודש. אמנם עלה במחשבתו באם יעלה בידו שיעקב יעשה איזה התחברות עמו. אולי יללח בידו להשיבו אחור מעט מה מדרכו דרך הקדש אשר סללו לו אבותיו. השדות הן, ארמי אובד אבי. אמנם לו השכילו המתחכמים בעלמיו ללכת בעקבי אביו יעקב אז לא נעזו מדרכם דרך היהדות. כי תמיד היו עיני יעקב זופיות להתרחק משכנים רעים. כי ראה אשר זקנו אברהם. הגם שגא' ה' לו רק שני בנים. ובלי תפוגה נתן עיניו עליהם על כל שטל ושטל. עכ"ז תעה הראשון מדרכו וילמד לעשות כמעטות הגוים אשר סביבותיו. כמו שדרשו חז"ל. על אבי, בן הגר הצברית מ"א זק" וגם ילחק אבי לא ה' לאל ידו לעלוא את עשו בנו מלכת בדרכי הגוים. עד כי תעה בדרכו. והוא ראה כי ברכו ד' בטיהם עשר בנים. לכן נתן אל לבו. ועיניו היו זופיות לשבת בדר. ולא להתחבר עם שכניו הממועבים. ובפרט להתרחק מלבן. לבל ילמדו מעבותותיו. והוא, בדרך עין יעקב" כי עין יעקב זופי תמיד לשבת בדר ולא להתחבר עם לבן. כמ"ש, הן עם לבדד ישכון" לכן השיב לו אם אחכה על יוסף לבבך. וטהור רוחך ארע כי, לא תתן סאומה" ותמיד יח' לי עמך משפטים ודיני תורות

מגואל ברפס ומינן (גפעה) ואויר נכאש. זבזה ידעו שהם עבדים. כי לא יוכלו להרים ראש ולדור בכל מקום שרצו. (ר"ה ט ע"ב) כי הבן חורין יכול לדור בכל מקום אשר יבחר. ואצטו שאל עוד. ומה יח' כשירגלו גם בהעבדות? אמר לו הבו"ת, ועינו אותם" בעיניים קשים ומרים וזאת תזכירם כי הם בני אל חי. וכל אשר יוסיפו לענות יוסיפו אומץ באמונת' באלקי'. לכן יעץ להם הנביא ירמיה' (איכה א) בבה תתבה וכו' ודמעתה וכו'. כי יבכו תיכף על הצרות הראשונות. וישצבו אל ד'. וזבה ינללו מהאחרונות המשכחות הראשונות. לכן כאשר התבוננו הזוררים כי לא זה הדרך להדיח את ישראל מאמונתם. ובהפוך הוא. כי הדם הוא בנפש לחוק ולאמץ כח נגד שופרו. ואם איזה רכי לבב השתחוה לאל זר אין זה רק לפנים ולכסות עינים. וכאשר סמאל ידם יפנו אליהם עורף. כמו בתחבולה אחרת להאיר להם פנים ובשפתי חלקות וחקק לבון קראו להם אחים. ויפתחו להם שערי האלמות זמנית. ויפתחו להם את בתי הספר אשר לעם. למען יוכלו לעשות את ציהם שרי הצבא. עורכי דינים רופאים. מודדי ארך. למען יקריבו דתם ואמונתם על מזבח שמש ההללחה הזמנית וינתקו מוסרות הצרות אשר כרת ד' עמהם הראשון לתחבולה הזאת ה' לבן אבי אמותיו. בראותו כי דרכי תתנו יעקב שונה מדרכיו. והוא הולך במסילת אבותיו אברהם וילחק. והוא רחוק מדרכו. וכגר עמו כל הימים. ואם אף סמאל ידו. יפרד מאחו. ובראותו כי לן פרח מעט יעקב וזנותיו הולידו לו נעטי נעמיים. ואציהם יחקק אותם דרכו בקודש. הואיל למשוך את אצטו אליו בפנים של חיבה. פנים של שלום ואהבה למען לא יפרד ממנו. ויוכל להמשוך הילדים הרעים אליו. ולתפסם ברשמו. באמרו לאצטו, מרה אתן לך ויאמר יעקב לא תתן לי סאומה" דלכאורה יש להתפלל הלא לבן בעלמו אמר, נקבה שברך" הרי שקראו בשם שכן. ה' לו

סענות והזיעות. אך אם תעשה הדבר הזה שחייבך תשלם למען לא אלמך להתרועע אתך. או, אשובה ארעה צאנך אשומר וכוונתו ה' שיבחר לו שגר כזה. למען יהי רחוק ממנו. וד' רצון יראיו יעשה. כי כן ה'. כי לבן בעלזמו שם דרך שלשה ימים בינו ובין יעקב. ובאמת זאת הייתה עלת יעקב אשר בחר לו שגר כזה למען יעלה מגור בלב לבן אולי ילדו האלן עקודים נקודים וברודים. לכן בנת ירחיקו לכל יראו האלן הנקודים וילדו כמותם וכן ה'. וכאשר מלא אביו יעקב מקום להתרחק עוד. כי נראה אליו ד' ויאמר לו שוב לארצך מה מאוד שמח לבו על הדבר. ויברח יעקב הוא וכל אשר לו. ויהי כי ראה לבן ויוכח. כי כל התבולותיו הכל ופעלו מאפע. והפס חקף ופסח חלקות. לא יועילו נגד יעקב לקרבו אליו. שם פניו אל התבולה האחרת. לגרות עמו מדון. ולחרת עמו רוב. ויטפול עליו חסד וגודים. ותגבור ארתי. ותגבור את לבתי ובעליות כאלה דימה להשיב את יעקב אליו. למען יוכל לבצר זממו. אך גם בתבולה הזאת לא עשו ידיו תועי' כי ד' רגלי חסדיו ישמור. ואלקי אברהם נראה אליו בתלום הלילה. השמר מדבר עם יעקב במזבז הוא התבולה הראשונה והוא הלחות הזמנית ועד רע' הוא התבולה השנייה קגלת האנטיסימוסות:

אמנם לא כן חלק בני יעקב הבאים בדורות אחריו. הגם כי בתבולה הנגדות הוא קגלת האנטיסימוסות. כאשר הנוריים שמו מועקה בזמתי בני יעקב. לא עשו בקגלתם פרי. כי יעקב התחזק אז באמונתו בד'. ושפר נפשו לר' ביום ובכי ומספר ובטח בחלקי אבותיו כי יתללו מן המזל. אך בתבולה השנייה. בהאיר פנים של חיבה אליהם בהלחות הזמנית. ועליו להודות לאלקי הרחמים כי הקים לנו מלכי חסד ורחמים הוא אדונינו הקיסר אבי המדינה. יאריך ד' ימיו ושנותיו וידבר עמים תחמיו. ויפיל

בשטק מוט. דרעך זע לא יסכן. אמנס פנה לך להדרך הראשון אשר סליח עבורם. וזהו שאמרו אשר החלות סוב לך אל הדרך הראשון ומהו לנפול לפניו. שתשפל ומכנע לפנייהם. ותגביה אותם למעלה ראש. להנחיל להם מזכיות הארץ. הוא הענה הנכונה. אבל הדרך החדש שבחרת כעת, לא תוכל לוי' אך אם תסוב אל הדרך כי נפול תפול לפניו. אז יכול תוכל להם. ובאמת אם שמע לענת חכמיו אז הי' טוב לו. אך מו' הי' להפר מחשבות ערומים כי, עורם מדברים עמו וגו'. וס נפל שדוד והסיב לו גמולו בראשו:

ובזה יש לבאר מה שאמרו המפורסם הקדוש, זכור ד' לבני אדום את יום ירושלים' הדללות הזמנית מכונים בשם "יום" והלכות ומזוקות מכונים בשם "לילה" וזהו שאמר זכור וגו' את יום בפתחם לבני ירושלים שערו הזכיות המכונים בשם "יום" כי לא לנפוח בני ירושלים היא כי האמרים בני אדום אומרים בלבם ערו ערו עד החרוטי בדה' כי בזמיומת האלה יתפסום בזמורתם להעביר מהם האדרת והאמונה. ולאחר שישיגו לבא לרום הללחת הזמנית. יעלילו עליהם עלילות שונות ויתנוס למשיסה. וכעפר נידש ירמסו עליהם. כי שרי העמים יקנאו בם על אשר הגיעו למעלות נכבדות בחזרות המלכים. ועל כל העדה ילא הקף. ובה יבואר מאמר הילקוט עה"כ, בבה תבכה בלילה". ירמי' בכה ביום. וישראל בלילה. והקב"ה כביכול בוכה עליהם בין ביום בין בלילה" ומדרש פליאה הוא. ובה יבואר. כי ירמי' בכה על העת אשר האומות יפתחו לישראל שערי אורה. ויפתחו להם הללחות הזמנית ויחשבום לאזרחים. כי מגור ופחד אחווהו. אשר בקרני אור הללחות הזמנית. יתשבו אותם בתבורתם להעלותם ח"ו על מוקד הסעגנות מי בשמים. אמנס ישראל יבכו צעקת אשר הם דווים וסחופים בין האומות. ויחללו אותם בגזירות קשות אכזריות. יסעולס

ובזה יש לבאר מה שאמרו חכמיו וורש אשמו להמן. אשר החלות לנפול לפניו ולא תוכל לוי כי נפול תפול לפניו. דיש להתבונן מהו החכמה להפיל מורוך ופחד בלב נמוג ומנס. ונהפוך הוא כי מדרך החכמים לחזק לב כשלים. ולתת אומץ בלב מלא חמת ופחד. ולא להמס לצבס? ומדוע קרא אותם הכתוב חכמים? אך באמת חכמה גדולה דברו לו. כי המלך אחשורוש כאשר תשב ומנה העת שיגלו ישראל מתחת ידו. כאשר יעד להם הנביא ירמי' במלאות לבבל שבעים שנה אפקוד אתכם. הרע לו הדבר עד נפשו מה יעשה להחיותם. הטיען עם שבעה רואי פני המלך והמן בראשם ויאמרו אליו. כי יעשה משפה לכל העם הנמלאים באין הברל דם. וכולם ישמחו עם המלך במשפחה. וסלובי יד ילכו עם המלך בגינת הביתן. ותלק חלקך יחלקן מחלב הארץ. ויתן להם משפט אזרחים. למען נעבור הללחות זמנית. ינתקו על הדברת אשר כרת עמהם אלקי אבותם. לכן ישליכס ד' מעל פניו ויניחם תחת ידו. ובאמת הענה האמת הלית להם. כי רבים מהם השליכו העצמות. ופתחו המוסרות. ויגעלו גפסם בפת-פג המלך ויין נסיכו. והמן הויעץ הלית. כי גידל אותם המלך על כל השרים ועבדי המלך. אמנס כאשר עבר על הצור רוח קאהה על דת-מרדכי. כי הגידו לו אשר הוא יהודי. ובכל זאת איננו כורע ומשתחוה לו. מרה לו עד מאוד. ולקח מהם צניעותיהם. וקנה אותם מהמלך להשמידם. ויחיתם העמדי להם מנגד. אז פנו לאזיהם שבשמים. בלום ובכי ומספר. ורחמי ד' לא תמנו. והפיל את הצורר לפנייהם. וזהו שאמרו לו חכמיו, אם בורע היהודים מרדכי" הדע כי צעקת אשר תעבור עמהם בצפך. ותציא אותם ללרות ומזוקות. אז ידבקו בקונס. ומי יעמוד לפנייהם. כי בוראם יחלס מכל לרה ולוקה. לכן עלתך זאח אשר תפול עליהם בגאוףך להומס

כאלה. ושכתי לקחת את הפנינים
הנחמדים האלה:

אמנם חז"ל דרשו בשבח האומה
הישראלית. דברי המלך החכם
מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה
ונהרות לא ישטפוה, מים רבים אלו
האומות שנאמר הוי המון עמים רבים
כהמות ימים יהמיון. ונהרות לא ישטפוה
אלו המלכויות שנאמר את מי חנהר
העצומים והרבים את מלך אשור (ישעי'
ח' וסיומן י"ז) ויש להבין החילוק בין האומות
להמלכויות. אמנם האומות. באו על ישראל
ברעש סוף. ושגת עריצים ה' כורס
קיר. ובאפס ובחרונס יבהלמו. כדוע
קורות ישראל בימי הבינים. כי נפלו עליהם
ויהרגו בהם חללים אין מספר. נפש
ורכושם שבו ויבואו. שפכו דמם כמים.
וזחורי ישראל הכריעו לטבח. והעם כלבוא
ישאף עליהם עבדו את אלקי הארץ. ומיו ולא
תמותו. וזהו סביב המדרש על הכ' מים
רבים את הכ' הוי המיון וגו'. בהמות ימים
המיון" כי תחבולות. ההמון הילבלע ולהשחית.
אך סיוס הכ' הוא ונהרות לא ישטפוה"
דרשו אלו המלכויות. שהתנכלות המלכים
שונה ה' מהתנכלות ההמון. כי התנכלותם
ה' לפתותם ליתן להם תענוגות בני אדם.
ומבוא ראי' מן המלך אשור אשר התנכל
לבלע נחלת ישראל בחלק לשון ובפיתוי שפתיים
צאו אלי ואבאו איש תחת גפנו ואיש
תחת תאנתו. ושתי איש מי בורו". וגו'
ארץ דגן תירוש" וגו'. ארץ בארצכם"
(מלכים ב' י"ח). אמנם ישראל נלבו כמו
נד ולור חזק ואמין תוך משברי ים. גם
שנאחס גם קנאחס של המיית ההמון. גם
החלקת לשון ופיתוי שפתי המלכויות לא
יכלו לנתק מרלוצות אמונתו ודמיו הקדושה
וזהו מים רבים לא יכלו לכבות את
האהבה. ונהרות וגו' :

ובמקורות אמרתי בדברינו אלה

יש להבין דברי הכתוב
ובל העם רואים את הקולות ואת
הלפידים ואת קול השופר ואת התר
עשו

חשך בעדם חז". והקב"ה בוכה עליהם בין
ביום בין בלילה. ביום. הוא העת אשר
יפתחו לפניהם אור ההלכות וזכיות ארלס
וימתו להם חלק ומלה בכל דבר כהונה
ומשמרת. בידעו כי האור הזה תהי' לאש
יקוד להפריעם מעבודתו חז". גם בעת
החושך והפרעות בעת אשר יאפילו עליהם
קרני אור שמסס. בוכה הקב"ה עמהם
ככתוב. עמו אנכי בצרה" והקב"ה מנפה
שיגובו אלו מתוך חושך הארות ואופל
היגמות. והיו לנו לעינים את אשר כתבו
במכתבי העינים. את אשר קרה בעליסא-
וועטגארד בימי הפרעות אשר ה' בשנת
תרמ"ב [ולויל חיל הקיר"ה אשר בחסדי
הקיר"ה עמדו לימן יהודים הנדכאים
וישערו את השובבים מלשלס. אז חז' הליגו
אותם ריק מכל] ה' בין השללים דאקטער
אחד יהודי. אשר כמעט שכה דת אבותיו
רמ"ל. וגם שני בניס היו לו האחד כבן
חמש שנים. והשני כבן שלוש שנים. אשרי
לא הכניסם צברית אברהם. וכאשר
השוללים הליגוהו ריק מכל עשרו ומחמדיו
וגם הכוהו פלעוהו. שלח ויקרא מוהל
לביטו וימל את שני בניו. ודבק בד' בכל
לצבו. וכאשר שאלוהו מה הוא הדבר
אשר לקח את לבך. ויען אס אחד יחזיק
בידו אפרסמון יקר. או פנינים נחמדים.
גם לאחר אשר השליכם מידיו. יבאו אנשים
ויבטו בכפיו. אולי דבק בהם עוד מאוס
מהדברים היקרים אשר ה' בידו. אמנם
כאשר יחזיק בידו אבן מעמסה וישליכו
ארלה. לא ירעו להביט. אס נשאר עוד
בידו מעט מהאבן. כן גם עמדי. כי
האמת הוא כי השלכתי כל היהדות אחרי
גוי. אמנם כאשר ראיתי כי השוללים לא
עזבוני ויעשו בי כמשפט כל היהודים.
נוכחתי למועת בי הריחו בי עוד ריח
האפרסמון היקר הוא היהדות. ונוכחתי
כי הדברים אשר עזבתי. לא היו דברים
נקלים. ואבני חזן. רק פנינים ואבני
נזר. לכן הכני לבי על אשר עזבתי
והשלכתי אבני חזן ופנינים יקרים

במה שכתב עוד הפעם, וירא העם ירלה עוד ראו החבולה השנית אשר יתכלו עליהם. ואם לא יאמנו להם ללכת בעצבותיהם. אזי. ויגועו. ממקום למקום לבקש פרנסתם. מסיבת כי ויעמדו מרחוק כל פרנסה או מסחר אשר יוכלו לחיות בה. אך לא שמו לבם לכל זה. כי מאסו בכל מי הגשמיים הוא חיי הגוף. ולא השגיחו רק על הללז המורה ברוחניות ובתזוקה רבה אמרו אל משה, דבר עמנו וגשמייה:

ובדברינו אלה יאל לנוה ברק דברי המורש שהלגנו בפתח העצר. שהוקשה להמורש בדברי הכחוב. (א) מאין ה' לו ליעקב שמן לזוק על ראש האבן. הלא אליפו רדף אחריו. והלגנו ככלי ריק. כי לקח את כל אשר ה' לו. (ב) מדוע יספר לנו הכ. אשר שם העיר לראשונה ה' לז. מה יבא לנו מזה שנדע את שם העיר אשר ה' בראשונה. לכן בראו לנו ז'ל. ששן שאלו מן השמים. שמן נקרא השכלה הנבואה והחכמה (שבת י"ג ע"ב. ג' מאות גרבי שמן. ורלינס כי נשפע לו חכמה ונבואה מן השמים. לזו. נקרא עלם קטן מן השדכה. שהוא לבדו נשאר בקבר. שאין שולט בו הרקבון. מחמת מוקשיותו ונלחיותו. (בראשית רבה פ' כח) האומה הישראלית. גם היא נקראה לז ע"ש שגם היא עומדת בנלחיותה ובקיומה. וזו מלצת המורש. היא לזו שצובעין בה תכלת" כמאמר ז'ל במנחות על בחינת לבע התכלת להבחין שאינה קלא אלין הוא שתי בחינות אלו ביופי ובקיום. ככה האומה הישראלית עומד ביופי ובקיומה. דעיניו רואות דהגם אשר כמה מהאומות הקדמונים מסרו נפשם על אמונתם הכוזבת. ושפני דמא כמיס

עשן וירא העז ויגועו ויעמדו מרחוק (שמות כ' ע"ו). דיש להבחין במקרא קודש הזה. (א) ראה' לו לומר "שומעים. כי איך שיהך ראי' בקול. ומרש חז'ל ידוע. (ב) הלא למעלה לא נאמר לפידים במקרא. (ג) וירא העם" הלא כבר נאמר וכל העם רואים" וה' די לומר. וכל העם רואים את הקולות וגומ' ואת הדור עשן ויגועו" וגומ'. אך המורה ספרה בשבח ישראל נאמר. הגם כי כל העם רואים העתיד לבא עליהם. מקנחת המורה. הארות והמאורות אשר ישיגו בעוה"ל ע"י המורה הקדושה אך לא שמו לבם על חיי הגוף. רק נתנו עינם ולבם על הללזחם ע"י המורה בחיי הרוחניות. וזהו. וכל העם רואים את הקולות" אשר יעקו מחזיקי דת מורה אל ח' . בעת אשר האיקויוזטארין יענו גופם בכלא בכאבים קשים ומרים. ואת הלפידים" הוא לפידי האש אשר ערכו האורחים השלכות על מוקדה קרבנית אפי ישראל. הם הקדושים הנאכדים והנעימים. אשר מסרו נפשם על קדושת ד'. ואת קול השופר" הם קול התלוצות והחופים אשר העמידו האורחים סביב הקדושים. למען לא ישמע קול אקנת התללים ואת ההר" אשר עליו ערכו את מערכת הקרבנות "עשן" מדם הקדושים ותלבים (*). גם ראו החבולה השנית. אשר הלוררים יתכלו עליהם. ויבטחו להם להאיר אליהם פנים. לפנות להם שערי הלחות הזמנית. למען תפוש אותם כי יקריבו דת התירה על מוצת ההלחה הזמנית. אכן אם לא יאמנו להם לנמק חרלוצות דת אל ח' . לא יוכלו קרוב לשום מסחר המח' את בעליו. ויזכרו לזוע ממוקום למוקום לבקש סרף ביתם. וזה העיר לנו הכחוב

גבולת בגן

(* ובהיותו במאמישא לקבל הסכמת על ספרי זה. העירנו הרב הג' ח'וב המאח"ג כש"ת מורה חיים אהרן צבי האב"ר דשם. דזה שרקדק רש"י ז'ל בלשוננו המור. רואים את הנשמע. ירצה. כי הורוח שאחיהם. אשר ת'ל חוסיס תחת צל מלכי חסד. ויא"ר ד' ינויה. ורבים כאלה ת'ל לא ישמע בגבוליהם. אך הם רואים את הנשמע סביב. חסתר שערות ראשם. ויתנו תורה לז'. כשום. שא"א לראות במקום אחר. כי שום אומה לא יכלו לסבול מחמה ובכוסה כזה. ותכל להחזיקים. כעדת ישראל. אשר ת'ל הם בקיומם והפח"ח:

שיור בגן

בחצר המלך. והי' מקפח את טורנוסרופוס בקראי לפני קיסר הרומים (נדרים ב') ע"ב ברין (ס). כי פתחו לפניו שערי בית הקיסר. וגם מענוגות החלו לא נשאו ממנו (ס). ולבסוף סרקו את בשרו במסרקות של ברזל (ברכות סא) עד שמת: נפשו הסהורה בקדושה למי שזרחה. וילאה נשמתו הקדושה בחמד. וזהו, נשאו גהרות ד" כדקש חז"ל, אלו המלכות אשר הסכלו לפחוסם בחלקת לשונם. לבלע נחלם ישראל צפתחם להם פענוגי העולם. בזכות ארלם. וכן מקולות שים רבים" הם ההמון. אשר בלו להשחית ולבלע בלי תמלה. שפכו דמם כמים. ובחורי ישראל לעבד הכריעו עכו"ז, אדיר במרום ד' עם הקטן וזל. עורנו מונק כאשר הבטיח ד' לאביהם הזקן. והי' זרעך בחול אשר על שפת הים" אשר הגלים ישימו צמרום גבהם ושאוכם. אך הבוית, משביח שאון ימים כמ"ש, אשר ששתי חול נבול לים" (ירמיה' ה') ק כל הגלים אשר יעברו על בניך לא ישיפוס. וכל רוח סער" לא יסיחוס מאמונתם ותקוים חוקה בד'. כי עוד יושעו תשועת עולמים. ולתקוים לא יאמרו טאש. כי. עדותיך נאמנו מאוד. לבינתך" וגומ' ומהו רלוס ושאלתם מהעם הקטן הזה וזל :

תמהין ושידין ליה בעסק אתותא.

מנן ומאן הוא רחימך שפירא בריותא.

ארום בניניה ספית מדור אריותא.

יקרא ויאה את אין תערבי למרותא.

רעותיך נעביד לך בכל אתרותא.

נוסד על מדרש חז"ל. (פרקי דר"א פרק כ"ט) כשבא בלעם המוסס

כמים. ולא המירו דמם. כמשה, הרמיר נוי אלהים והמה לא אלהים (ירמיה' ב'). אמנם כ"ז לא הי' רק אהבת הגילוח אשר בערה בהם. אך כאשר בני אמונות זולתם קרבוס בימיאם. ופרטו עמם ברית שלום. אז התבוללו ביניהם. ושכחו עמם והבליהם אשר מימי קדם. אמנם לא כן האומה הישראלית היא עומדת ביופי' ובקיומה. וזהו מליאת המדרש, היא לזו שצובעין בה תבלת, והרא"י כי כן הוא. הוא לזו שעלה עלי' סנהרב" בחלקת לשונו ובפסטי חלקות. להעניקם מענוגות הארץ ויפתח להם שערי ארלו. ארץ דגן ותירוש וגומ' ארץ כארצכם" (מלכים ב' י"ח) ולא בבלבליה" ירנה לא התבוללו אמו ולא שמתו לקולו. נבוכדנצר" שהמריב כמה ארלות. והרגיו כמה ממלכות. עד שלא נודע כעת מקומם אי'. כמו. כמים. עמלק. ועוד. ולא החריבה" הגם כי דכאס ורמסם. כמה הרג. כמה חנק. כמה טבט במולות ים. אמנם לא הי' יכולת בידו להמריבם. כי הי' עומדת האומה הישראלית. ולא הועיל להם להדיחם מאמונתם ודמם. וזהו מליאת המדרש, היא לזו שלא שלט בה סה"מ. גס הרלו לאבינו יעקב בנבואה סיבת אריכות הגלות הוא מחמת מיעוט הבטחון בו ית'. כי יולאים חין מגדר ותומת הסורה בעיני קנינים המדומים ללבור כעפר כסף. וזהו מליאת המדרש. הזקנים שבהם רלונו. אריכות הגלות צבועה"ל. ירנה אריכות הגלות בל להם מחמת שגשגתו של צקנינים המדומים ומדמים בעלמם. שהעולם ניתן להם עד זקנה וציבה. ולא יצינו אחרית האדם. כי רימה תורישנו. ומולעה תשליטנו, מוציאין אותם חוץ לחומה". רלונו חוץ לתומת הסורה. שמגנת עלינו כחומה כגבה, והם סתים" כמאמר חז"ל, רשעים בחייהם קרוים סתים". וזה שאמר התנא הקדוש ר' עקיבא, על כל גל שבא עלי גנעתי להם בראשי" (יבמות קכ"א) כנודע תולדות התנא ר"ע. שהי' חסיד

על הויכות שה' בין הקיסר ור' תנחום
 נראה הדברים כאשר נגיד. כי הקיסר
 יען לר' תנחום שיטעו בני ישראל
 אמונתם גד'. ויטערו בניו. ולא
 מרוע לבב יעזו הקיסר את הענה.
 רק בראות הקיסר כי האנטישמיטים
 הולכים ורבים. וילקו לעם בני מאד.
 ולורכי יהודה יבקשו עליהם מואות
 ועלילות שאו. ובכל דור ודור עומדים
 עליהם לכלותם. לכן יען לר' תנחום.
 כי אין תרופה אחרת לעם בני לפי
 דעתו. רק שינתקו מעליהם עול היהדות
 ומורת משה יסורו מעל זוארס. ויתבוללו
 בין העמים המשתדרים עליהם בארצות
 גלותם. וזהו תא להוי לעמא חד'
 ועיז ייחמו מרגום ומעלצם ועמלם.
 ועול המעוקים יוסר מעליהם. כי לפי
 דעתו קשה מאוד לסבול בכל דור משיגי
 האריות העומדים לטרוף שה פזורה
 ישראל. כאשר יאמר הפייטן בפזמון
 לשני לעופה אריות כמו בפי שהלים
 לכן יען לר' תנחום לפי דעתו. כי
 יסליכו אמונתם אחרי גיוס. וינתקו
 מוסרות הדת מעל זוארס. ואז יהיו
 ככל הגוים אשר סביבותיהם. ולא יסי'
 מנדח בלאומים. כי ישמחו בזכיות הארץ
 ויהי להם זכות אזרחים. ועז' השיב
 לו ר' תנחום תשובה נכונה. אוחה
 התשובה אשר שם התא ר"ע צפי
 הדגים להשוכל. (בברכות ס"א ע"ב)
 ומה במקום חיותינו כך שלא במקום
 חיותינו עאכ"ב. באמרם אל השועל
 אתה שאומרים עליך פקה שבחיות'
 הלא באמת טיפש אתה. כי סיכלתך
 נגד פניך. כי טבע הפקה שיכון מזודע
 בדבר הבלתי גלוי לשני הניגוד. כי
 אם יכון מזודעו לשני הניגוד. יצת
 הניגוד מהמזודה כמלא עניו. בידעו
 כי הרשת פרושה לרגליו ללכדו. וזוה
 יש לבאר משל המלך החכם. כי חנם
 מזורה הרשת בעיני כל בעל כנף'
 (משלי א' י"ז). והגמל בעלי כנף נקראו

הקוסם ראה את כל המדבר מלא
 מעלתן של ישראל. אמר מי יוכל
 לעמוד באלו ומ'. דם המילה שהוא
 מכוסה בעפר וכו'. מכאן אמרו חכמים
 מכסו את ערלת הדם בעפר והמדרש
 אין לו מוכן לפי פשוטו. א) הלא מפורש
 כתוב ביהושע. כי לא מלו בני כל הארבעים
 שנה שהיו במדבר. ובדרז"ל מלינו הטעם
 ע"ז. יען כי לא נשבה רוח לפנות.
 (יבמות ע"א ע"ב. וע"ש בתוס' ד"ה מ"ט
 דלא). וא"כ איך ראה את המדבר שהוא
 מלא ערלות. ב) אם ה' חד מפני
 זכות המילה עלמה מדוע ה' ירא עוד
 מזה שמכסים את הערלה בעפר. ומה
 מעלה יש בזה. ולהבין דברי המדרש.
 נליע עוד לזיה מאמרי חז"ל. במס' גיטין
 (י"ז ע"ב) "כי עליך הורגנו כל היום
 זו המילה" ויש להחזיק בדברי חז"ל.
 וכי חללה מלות המילה סכנה היא לישראל.
 עד שכמה הרגים על ידו. הלא והפוך
 הוא. עד שכל הרופאים הודו והסכימו
 שעל ידי מלות מילה נילולים בני מכמה
 מיני מחלות. עוד מאמר חז"ל. רשב"ג
 אומר כל מצוה שקבלו ישראל עליהם
 בשמחה. והוא מצות מילה. עדיין
 עושים אותה בשמחה. שנאמר בה. שש
 אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב (שבת
 ק"ז ע"א). ויש להחזיק מהו הלשון. עדיין
 ומדוע לא אמר בשם שקבלו אותה
 בשמחה כך עושים אותה בשמחה. עוד
 נקדים מאמר חז"ל. "אמר לי קיסר לר'
 תנחום תא להוי לעמא חד. אמר לחיי.
 אגן דמהליגן לא מציגן למהי בוותיכו.
 אתון מהליתו והוי בוותן. א"ל מיטר
 שפיר קאמרת. מיהו מאן דזכי למלא
 לשדרי' לביבר. שדויה לביבר. ולא
 אכלוה. אמר לרו האי צדוקי האי
 דלא אכלוה. משום דלא כפין הוא.
 שדויהו לרדי' ואכלוה" (סנהדרין ל"ט
 ע"א) ולהבין מדוע ענשוהו רק בזה
 להסליכו לבזר אריות ולא בעונש אחר :

אבות

האומות. ומה שחפש בלשונו מלות המילה.
 כי מלות מילה שקולה ככל החורה כולה.
 כי המילה נקראת ברית. שמספרה תרי"ב.
 ובתורה כולה כמאלים תרי"ב מלות חוץ
 מלות מילה (גדרים ל"ב). והמלה הזאת
 היא חוט המשי. אשר עליו תורמים
 הפנינים. ואם יתק חוט המשי. או
 יתפזרו הפנינים לכל רוח. ככה מלות
 המילה היא הברית הטיבון. הזכרים את
 עם ישראל מקלה אל הקלה. כי הגם שהם
 מפוזרים בכל קצוי התבל. בכל זאת כל
 רואיהם יכירום. כי הם זרע בירך ד'.
 כי במלה הזאת הם מליינים בין הגוים.
 ובעבור המלה הזאת כרת ד' ברית עם
 אבינו אברהם כי כ"ז ששאו בניו זה החותם
 של מלך יקומו לעד. כי ד' אמר לאבינו
 ואתה את בריתי תשמור אתה וזרעך
 אחריך-לרורותם. ולרץ להבין הכפל של
 מילה. ואתה ד' ואתה את בריתי. אתה
 וזרעך. אמנם הבטוח לו הבוית. בזה
 שעי' ברית המילה שמולו. ע"ז. אתה
 וזרעך אחריך לרורותם ירצה יקומו
 לדורותם. ולא ימחה שם ישראל לגמל.
 ולא יפחדו מהאריות אשר יפלו עליהם.
 ע"כ אמר לו הקיסר. כאשר לא תחפץ
 לשמוע לעלתי. לטוב לכם. ע"כ אררך.
 איך טוב הוא להיות בין שיני אריות.
 ותרצה אם לא יגרמו עלמוטיך. ולא
 ישאירו ממך שריר ופליט. שריוה לביבר
 ולא אבלוהו" והסי' עשה לו זה הגם.
 כי האריות לא אכלוהו. ולא עשו לו
 מאומה. להראות בזה כי יש שומר
 לישראל. ולא יתן לחית נפש תרו
 הגם כי האריות למאים לרם אדם.
 אבל גדול כח הרועה אשר לישראל.
 אמנם הגדול לא האמין כי זהו ממעלת
 הרועה. לכן ענה כי בעבור זה לא
 אכלוהו האריות לר' תנחום. כי עתה
 אינם רעבים לדמו. אך כאשר השליכו
 אותו להבור ותיקף אכלוהו האריות.
 נוכחו לדעת כי מה שלא אכלו האריות
 לר"ת הוא ממעלת הרועה אשר לישראל.
 וזהו

עם בני מחזיקי תורה ומלות המכונים בשם
 כנפים (שבת ק"ל). ובוזה"ק. אורייתא
 בדחילו ורחיבו אינון גרפין וכו' כי
 ישראל נמשלו ליונה. דכלי מלחמת
 היונה הם הכנפים ולא המרטום כאשר
 עופות. ככה איש הישראלי לא ילחם
 נגד שונאיו במרד ובחמת רק בתורה
 ומלות ואם יפתוהו. תפארים. ויוזרו
 רשת לרגליו לקאון כנפיו. שיעבור על
 מלות ד' אשר לא תעשינה ימים כארץ
 גו. ויפתו כנפיו השמימה. להליל חיי
 נפשו. כי אככה יוכל לראות באבדן
 נשם המלונה מתחת כסא כבודו ית'
 בעבור תמדות התבל לתשווקת גו. חרש
 מחרשי ארמה אשר לא לעולם יח'.
 וזהו שאמר המלך המכס. בי חגם
 מורה הרשת" אשר פתו לוררי ישראל
 עליהם להעבירם מרחם דה אל חי.
 כי כוננו הרשע. בעיני כל בעל בנה"
 כי בעיניהם יראו את המורה והרשת
 לכן יברחו מהרשת כמלא עיניהם.
 וככה הוא המענה אשר שם התנא
 הקדוש ר"ע בפי הדגים להשועל. כי
 אתה השועל תחפץ ללוד אותנו במורה
 גלוי. כי האמר אשר נלא אליך מהמים
 מקום חיותנו. להיבשה מקום מיתותינו
 הלא בזה טיפס גדול אתה. ומי ישמע
 לך לשעות גדול כזה. וככה השיב ר'
 תנחום להקיסר. כי עלתך לא תכון
 ואין לדבר ממנה. ומה אם במקום
 חיותנו הוא התורה הקדושה. אשר
 ראינו בעינינו. כי בעת החוקנו בה.
 ה' ד' אתנו והיינו מללימים בכל
 אשר לעדנו. וגם כעת כאשר אתם
 מושלים עלינו תרחיב התורה לעדנו
 ע"פ הנלל מפח יקום. אשר הוררים
 חורשים עלינו בכל עת להאבירנו.
 אבל במקום מיתותנו כשנלא מגדרי התורה
 על אחת כמה וכמה שנאבד בידם ח"ו.
 וזהו שהשיב לו ר' תנחום. אגן דמהליגין
 לא מצונו למהו בוותיבו" ראונו אנחנו
 שקבלנו התורה לא מלינו להסתבל בין

וזהו ששר נעים ומירות ישראל בשם כלל ישראל. די' רועי' ירלה זה הוא לנו לאות קיים ונאמן. אשר די' הקיים לעד הוא רועי ממה שאנו רואים בעינינו כי לא אחזר" כי אשור ובבל אשר כל העולם רגזו וחלו מפניהם. אך כאשר נשז בהם סערות וגליו ים התבל ורוח ההללה סר מהם. כבר נאזר זכרם. ואין שאריות להם. אבל עם די' הוא עם ישראל. מחמת כי די' רועם הם חיים וקיימים לעד ולעולמי עולמים. משא"כ האומות. כשהקצ"ה מכלה את השר מלמעלה. הם כלים מלמטה:

והרגנו כל היום זו היא מצות מילה כי רק ע"י המילה אנו מובדלים משאר עמי הארץ. שלא נוכל להיות כמוהם לעם אחד. ע"י אנו נהרנים ונשפכים דמינו כמים. והיא היא הסיבה שגורמת לזה הוא מצות המילה. וזהו שאמר התנ"ך רש"י. כל מצוה שקבלו ישראל עליהם בשמחה" וכו'. הגם כי כעת לא די שאין אנו מולאים ע"י המילה שלל רב. כי עוד אבדנו ע"י שלל רב. כי על ידי המצוה הזאת אנו כמורדים בין הגוים. ולפי השכל ה' לו להאזר לבנות על שבר בנו ועכ"ז. עדיין עושים אותה בשמחה:

ובזה נבין המדרש פקדי דר"א שהלגנו פתח הדרוש. כיון שראה בלעם הקוסם את המדבר שהיא מלא ערלות" כי בזה שמלו בני' בארלם בעת שיצאו על מכונין שוקקים על שמריהם. לא הראו בזה דבר גדול. שקיימו מצות מילה מצוה הראשונה שלקטו בה אבינו אברהם. ולא ע"י חרד לב בלעם עוד. אך כראותו שגם בהיותם במדבר העמים בין הפראים בארץ מאראקא ושפניא ורומניא. שהלכו ישראל במדבר מגוי אל גוי וממלכה לממלכה. והי' העולם מדבר שממה לעיניהם בתיך הערים מלאים השואות אדם. כי לא הניחו להתגורר שם אס יהיו נימולים. והכריחו אותם להיות נודדים. הגם שצ"ז ובצמח. ובכ"ז המה נימולים. הגם שצ"ז מכוסים בעפר. כי ניתנו כעפר לדוש. כאשר יזייר הגבוי ע"ה (ישעיה כ"א). כאשר יאמרו לנפשך שהי וגעבורה" ומה אתה עושה. ותשימו בארץ גוך" וגו'. ובעפר לדוש" לכן חרד בלעם על הזכות מהמצוה הזאת. אשר ישראל עושים אותה בנפשם. כי בטח לא יסכת בוראם אותם. ולא יעזבם (*):

ועתה נבין המדרש שדרשו חז"ל במסכת גיטין. כי עליך הורגנו כל היום זו מצות מילה" כי כאשר נצטוו שמתח הבורים בהכניסם את צדם בצריתו של א"א ע"ה. בארץ רומניא ומאראקא. הלא נשאלה מאתם. ולשמחה מה זה עושה? הלא עליכם לשבת ולבנות ולרדו בשיחה. כי הלא כל עוד שלא נימול בשר ערלתו. וחוטם היהדות עוד לא נחתם על בשרו. ושם ישראל עוד לא נקרא עליו הלא יוכל עוד להקרא בשמות גויי הארץ. ועוד זכות אורח לו. לשבת בכל רוחב הארץ. ולשאת על שכמו כל משנה במדינה. וצוה אשר נהרדו את בשר ערלתו. הלא בזה תאסרו ידיו ורגליו להיות נבדל משאר גויי הארץ. בשמות הגוים לא יוכל עוד להקרא. כל משנה לא יותן עוד על שכמו סור טמא יאמרו לו. גם הלאה יזו עליו. והוא אז רחוס אשר תאהב את בנך היותא מחלץ לא די כי בחתך מורעך להעביר ממנו בשר ערלתו. ולתחום אותו בחיתום היהדות. עוד תגיל והשמח ע"י ולשמחה מה זה. כי תעשה משנה הלולים כי זכית לכך. וזהו כי עליך

ובזה נבין את אשר מצינו במדרש חז"ל (ילקוט פ' בלק) כי אליהו הגבוי ז"ל נקרא מלאך הברית. יען כי קטרג

(* יעין בזה"ק פ' לך שם מבוואר השעם מפני מה מכסין המילה בעפר.

בעד יהדותו וזהו, כה נאוו לחיך
 המוכים הנמרטים, בתורים בעד שני
 התורות. הוא תורה שכתב וזורה שבע"פ
 (מדרש רבה שיר השירים פ' א').
 צווארך המובל לבחן בין העמים הפראים
 בחרוים בעד מנות המילה. אשר
 היא שלשלת תרזו הפנינים מגליות
 ישראל. ובעבור זה לא תוכל לשלש בהם
 כליון משוט שוטף הזמן. אשר עבר על
 עמים רבים וגדולים אשר היו לעולמים
 וכשכח זכרם. אך שם ישראל הנחתם
 בחותם נח. וזכר המלוה הזאת לא יסוף
 מזרעם. הם בצלחותם לעולמים. גם העמים
 הפראים נטו בחכמה אחרת לרומם
 קרנם בכבוד לעשותם שופטים ושירים
 מורי הארץ. באזמרת להם, תורי זהב
 געשה לך עם נקודות הכסף אך מה
 נאוו עם בני כי לא יתנו להם און
 קצבת. ולא יחליפו ולא ימירו דתם
 לעולמים. לכן לא תדבר עוד סרה
 עליהם. וזהו "חמהין ושיילין" וכו', סגן
 ובאן הוא רחובך את יפת המראה. כי
 למעטו חמתם הסתופף במעונות אריות.
 אשר בכל עם. שואפים לבלעך חיים. על
 דתך ואמונתך. אמנם מה יקר ויפה היית
 אם תתערב עמנו. וזהו. אין תערבי
 למרותא כי גם לנו נימוסים וחוקים
 לודקים הבניים על אדני השכל הישר.
 ובו, רעותך געביד וכו'. רלונך נעשה
 לך בכל המקומות. כי נרומם קרנך בכבוד.
 ולכל משרה ופקודה תקרב. ותכות אורת
 תורש. אמנם כ"י בחכמה השיבה להם וזהו:

בחכמתא מתיבתא רהון קצת

לתודעותא :

ידעתין חכמין ריה
 באשתמודעותא .

נוסד על הגמ' (קידושין לא א').
 שאלו את ר"א עד היכן כיבוד
 אב אבך להם צאו וראו מה עשה עובד
 כוכבים אחר לאביו באשקלון ודמא
 בו

קטרג על ישראל לפני ד'. כי עזבו את
 בריתו. ע"כ בכל ברית מילה. יופיע אלי'
 הכבוא ז"ל. ומחיק הדברים ע"ד הליור.
 כהו שמוסר על מלך אדיר אחד. שהי'
 אללו. איש עברי מרגל. והנה כאשר הי'
 לו מלחמה גדולה עם איביו. ויקר מקרה.
 כי דרך עיר קטנה עברו אנשי לבא
 המלך רב מאוד שני ימים רשופים. בלי
 ס"ף. כי הלכו דרך סם אל המלחמה.
 ואנשי העיר הקטנה תמהו מאוד על
 רוב אנשי לבא אשר להמלך. כי מעולם
 לא ראו עוד אנשי לבא במספר רב כזה.
 וישמע המרגל מאיש בטלן אחד. המחחסם
 בעיניו. מתפאר לאמר. כי השיג בשכלו
 כי מספר לבא לא רב הוא כאשר ידמו
 אנשי עירו. ורק מאשר כי המלך יתפון
 שיראו ממנו. ע"כ לזה על אנשי חילו.
 כי יסבבו דרך עירנו. ובזוח אחת ילאו
 ויסבבו את עירנו. ומעבר השני יבואו
 שניה. וככה הם עושים זה שני ימים.
 ויספר המרגל לפני המלך את דברי הבטלן.
 וילו המלך להביאו לפניו. וימך משפטו.
 להוביל אוחו בכל מדינותיו. לארכס
 ולרחבם. ובכל מצר ומצר. ובכל עיר
 ועיר. אשר כמלא שמה מיל המלך.
 להראות לו כמה אנשי חיל לבא יש
 להמלך. לגיונים מלגיונים שונים. למטן
 ידע ויבש מעסה לדבר דברים כאלה.
 ויורע בלשונו מעסה. וליתן כבוד להמלך.
 אחשוב אם עוד חי הבטלן ההוא. אדמה
 כי לא הספיק עוד לראות את כל חיל
 המלך הרבים בכל המדינות. כי רבים
 המס. אם המשפט הזה תרלו על אלי' ז"ל
 ז"כ. יען כי דברת סרה על עם ד'
 כי עברו בריתי. ע"כ נטל עליך להיות
 בכל ברית מילה. ולראות בעיניך אך
 עם בני מקימים את הברית הזה.
 ואיך עושים בשמחה יום משמה. איך
 גם עסה שסובלים בין העמים הפראים
 כמו מארחאק ושפניא. כמה וכמה
 יסורים. כמו בין שני אריות. עכ"ז
 גותנים גווש למכים ולחיים למורטים

רע. אמנם אם נמלא בו יראת אלהים אזי נוכל לבטוח בו. כי יאלו הרע ואש התאוה לא תוליכנו שולל. כי ירא יריבות מד'. וזה שאמר, כ"י אמרת" הגם שראיתי בעמך. שהם בעלי מידות טובות. ובעלי יוסר וזדקה. אמנם ראיתי וזכמתי. כי כל זדקתם אינו רק מזל השכל ונימוסי המדינות. כי לא ראיתי בהם, רק" דבר זה כי, אין יראת אלהים במקום הזה" לכן פחד לבי כי חבבר גם את התאוה נגד אשה יפה, והרגוני על דבר ראיתי" כי לא יוכלו לכבוש את התאוה. כי גם שכלם יולידם שולל. [ממחשבת] (*): **וזה** שהשיב תנא ר"א להשאלים אותו, עד היכן כיבוד אב ואם" והשיב להם, צאו וראו מה עשה עכו"ם אחד". וכו' ומה עכו"ם אשר לא ננה עליו אור תורה ויראת ד'. וכל זדקותיו הוא רק מפאת יוסר לבו. ובעת אשר התאוה תתקפה להון יקר. ועושר רב. לא יועיל לו גם שכלו ויושרו ונימוסו. עכ"ל מפני כבוד אביו. על כן ומאם בכל הון אשר גמרו לתת לו (**). אגמנו עם כ"י. אשר אור התורה ננה עליו. ויראת השם מופק על פנינו שאכ"כ שמוטל עליו אשר נמאם כל הון ועושר גם כבוד נכ"ח בשביל מלות כיבוד אב ואם. וזהו, בחבמתא מתיבתא להון" וכו', וזהו החכמה שמשגיבה כ"י על אמרם מהו התורה שככה תסבלו בעבורה. הלא לנו משפטים דיקים

בן נתינא שמו' ולכאורה יש להסתובן מדוע נלמד מעבוד כוכבים אשר לא זרח עליו אור התורה מימיו? ומסביר דנפשי קעביד. אמנם נליע מאמר אבינו אברהם ע"ה אל אבימלך, כ"י אמרתי רב אין יראת אלהים במקום הזה" וגו'. ולכאורה הדבר לפלא שאמר אברהם בפני המלך שחמד אותו ואם כל ממלכתו שאינם יראו ד'. (ב) מלך רק בכל מקום הוא מיעוט. ומה בא למעט כאן. אמנם יתכן. כי לב חכם השכיל פיוס שאל לו המלך, מה ראית כ"י עשית הרבר הוה" בחמום הלא ארעה כי תחמוד את עמי לחלחיס וטאפיס. בלי ספק ראית איזה רעה או תועבה בין אנשי ממלכתי. לכן עלה פחד בלבך פן יעשו גם לך תועבה כזה. ולא דנת אותם לכך זכות. כיאות לאיש כמוך. ע"ז ענה אברהם אבינו ע"ה. בחמת לא ראיתי שמן תועבה. ולא קום דבר רע באנשי ממלכתך. אמנם אודיעך פשר דבר אמת אשר חקרתי" כי כן הוא. כי כל זדקת אנוש. והרגילות במידות טובות ומשפט וזדקה. הבאה רק מזל שכל האנושי. ויושר נימוס המדיני. לא נוכל עוד לבטוח. אשר בעת חבבר בו את התאוה אל אשה יפה. או הון רעהו. באין רואה. כי יעורר כח. לבלתי לתת אחר שרירות לבו המתאוה. כי התאוה גוברת בו. עד כי גם שכלו יוליכנו שולל. לעשות כל

דף

גבולות בגן

(* בא וראה מ"ש הגאון מהר"י בספר יע"ד. כי מ"ב. על הפילוסוף הגדול אריסטו: הגם שהשיג בחכמתו. כי כל מחסרי העוה"ז הכל. לכן מאם בכל תענוגי. ככ"ז נלכד ברשת אשת רעהו היפה. כי כל החכמות שהשיג. לא יכלו לעצרו בעת תאוותו אשר היא בתנוו בוועדה. (** ובמקורות המחקרי החרוזים האלה עפ"י מ"ש בס"ה ב"ג משלישי בשם הראי"ח ד"ש להתבונן דאם ה"י בריצון הבו"ת לתחודי להעו"ם את אשר אכר בשביל כבוד אביו. אין מעורר לו י"ה. לתחודי לו הון כזה בענין אחר. ומרוע נתן לו דוקא פרה ארומה בעקרו. אך למען יסכר פי הששן להששין על ישראל. מהעכו"ם הוה שמקיים כיבוד אב. בחסר הון רב כזה. לכן הראו לו. הגם שאכר הון רב כזה בשביל המצוה. לא עשה זאת רק במצוה שכלית. אכן ישראל עם קרוש. ישלמו הון גדול כזה בעד מצות אלקינו. הגם שהמצוה היא היסך השכל. כנורע שמצות פרה ארומה. הששן והעכו"ם מונין עלי. כי באמת המצוה הזאת היא מגבר להשכל. וזהו נוכל לכאר את החרוז הזה. כי בנ"י מטיבה לתענוגי הקימוגים על שאלתם. מנן ומאין וכו'. ויקרא ויאה את" וכו'. כי אגמנו עם כ"י מאמינים כי הבו"ת ברא את האדם בחסרו רק לשובת האדם. והוא ית' יודע טובת האדם. יותר ממה שהאדם יודע את עצמו. לכן קרושים אצלנו המצות אשר הם היסך השכל. כמו המצות שהשכל מתייבן. אמנם אדם. ידעתי" וכו', באשתמרועותא. רק במצות כאלה שהשכל מתייבן. אבל לא כן במצות חוקות אשר השכל מנגנן. אין לכם חלק ונתלה בהם:

ואיך ילדק לאמר עליהם שזה יפה מזה.
 נקדים דברי חז"ל (ויקרא רבה פ' ג'), טוב
 מלא כף נחת זה העוה"ב ממלא חפנים
 עמל"י, זה העוה"ז לר"ך להבין דברי חז"ל
 מאי השמעינו בדבריהם ז"ל. פשיטא?
אך נקדים לזה מאמר חז"ל (עירובין י"ג)
 ,א"ל שמואל לר"י שיננא חשוף
 ואכול חשוף ואכול דעלמא דאוליגן מינה
 לבי הלולא דמיא". ויש להבין איזה מוסר
 או דרך ארץ יולא לנו מהמאמר הזה.
 הלא נהפוך הוא. דכבר הזכירנו חז"ל לכל
 תפננן בתפננינו העוה"ז. כי דרכה של
 תורה הוא, פת במלא תאכלי. וכו'. (ב)
 מהו הלשון, חשוף ואכול? הלא יש לתוס
 לסכנה, שמא יקדים קנה לושט". אמנם
 להבין דברי חכמים ומידותם, נראה כי
 הדברים מתאימים למאמרו ז"ל. לאו כל
 אדם זוכה לשתי שלחנות" כי זאת אנו
 רואים צבית השמחה של חתונה. עורכים
 שלחנות בעד הקרואים. ואיש איש יושב
 במקומו. ושמים לפניו ארוחתו. בשר.
 דגים. יין. ולא יערכו לפני איש אחד
 שתי ארוחות על שתי שלחנות. והאיש
 אשר בחפלו לאכול גם על שלחן אחר.
 עליו למהר לאכול את המנה שהושיטו לו
 המחלקים בעוד שאר הקרואים אוכלים
 עוד. ואז באפשרי לו עוד לשבת על
 שלחן אחר. ויכול לבקש חלק עוד הפעם
 מהמחלק. וזה, לאו כל אדם זוכה לשתי
 שלחנות" כי כאשר עורכים לפניו שלחן
 בעוה"ז. קשה שיערכו לפניו עוד שלחן
 בעוה"ב. יען כי כבר אכל חלקו בעוה"ז
 ולא כל אדם זוכה שיערכו לפניו שלחן עוד
 הפעם. ע"כ זאת העלה אשר יעץ הרב
 לתלמודו. שיננא חשוף ואכול" וכו' כי
 המהר לאכול ארוחתך. והכוונה שלא יאנה
 הרבה משלחנו בעוה"ז. כי הלא אז יערט
 לפניו עוד שלחן בעוה"ב. ואמר לו את
 המשל הזה, דעלמא דאוליגן מינה לבי
 הלולא דמיא" כאשר עינינו רואות שגם
 צבית החתנות לא יערכו לאדם אחד שני
 חלקים על שתי שלחנות. כן קשה להשיב
 את

זמורים ישרים נימוסי המדינות. ע"ז זשיבה
 בכ"י להעמים הקדמונים. אל תדמו
 גימוסיכם לתורתנו. כי דברי תורתנו
 המה דברי אלקים חיים למעלה משכל
 אנושי והחוקים ומשפטים אשר בה. המה
 גלחים כמו המחוקק. אמנם גימוסיכם
 הבנויים רק מלד השכלת אנושית וחוקי
 השכל. לא יוכל לבנות עליהם. כי כל
 הנימוסים הבנויים על הדני השכל והרגשת
 הטבעי. נחלק ע"י מחוקק אנושי. הוא
 משפנת קנה רלון ועלול להתבטל. (שבת
 ל' קהלת רבה פ' ט.) ואין לה מחוקק ומעוה.
 וזה, "ירעתיך" וכו' הוא רק, באשתמדעותא"
 יראה מדעת ושכל אנושי ה'עלול להבטל:

רבותבון מה השיבא קבר ההוא ישבחתא.

נוסד על המשנה באבות פ"ד, יפה
 שעה אחת של קורת רוח
 בעוה"ב. מכל חיי העוה"ז. וזמננה
 הקודם. העוה"ז רומה לפרוודור בפני
 העוה"ב. ולבארה יש להבזון. מדוע
 הפשו בלשונם לשון של קורת רוח. ולא
 הפשו לשון עונג או הנאה. לומר יפה
 שעה אחת של הנאה. או של עונג בעוה"ב.
 מכל חיי העוה"ז. (ב) בשכבר ידוע כי
 לא יבא אחד לחלק בין שני דברים. אם
 גא. ששם שים בדר מה. או יבא זה
 ויחקרנו וישפוט. הגם ששם נראים ששם
 שיים זה לזה. עוד יש הבדל ביניהם. לא
 כן אם העלמיים רחוקים זה מזה. כרחוק
 מזרח ממערב. איך יתכן להבדיל ביניהם.
 כי משולם לא שמענו חילוק בין לבוש
 מכלול לרחים ורכב. כי באמת התשובה
 (הם הסיגופים) והמעשים טובים שיעשה
 האדם בעוה"ז. הם הכנה הממלעים להביא
 את התכלית הוא חיי העוה"ב. וא"כ איך
 יעלה על הדעת אשר ההכנה תהי' טובה
 יותר מן התכלית אשר יבא התנאי להשיעו
 שאינו כן. וגם התשובה. הם סיגופים.
 והעוה"ב הוא עונג. א"כ הם שני עלמיים
 רחוקים זה מזה כרחוק מזרח ממערב.

בעבור זה תחשך להם צעוה"צ. בי לאו כל אדם זוכ' לשתי שלהנות" לכן עם בני' כאשר יראו העונג והקורת רוח שיהי' להם צעוה"צ. יתקרב דעתם על העמל שהעונג צעוה"צ. וזהו שקראו את העונג של העוה"צ בשם קורת רוח" וזהו שאמרה המשנה. יפה שעה אחת קורת רוח בעוה"ב" וזמה כשיג את הקורת רוח הזה "מכל חייו" העמל והמזוקות שהשגתי בחייו. העוה"צ" ולא עשיתי עיקר ותכלית מהעוה"צ. לכן אשיג העונג צעוה"צ. וזהו שאמר המדרש דהמלא כף נחת של העוה"צ לא ישיגו רק ממלא תפסים עמל העוה"צ. וזהו שהשיבו כני' להעמים הקדמונים שהבטיחו אותם לתת להם מן טוב העוה"צ. כשיצבוללו בנייהם באמרם לישראל. רעותך געביר. וכו' לכן השיבו להם כני'. רבותבון מה חשובה קבלתה היא שבתא"א. ומדוע נחליף וכמיר שלתן העוה"צ בשלתן העוה"צ. ומה הוא חשיבות כל העוה"צ נגד שעה אחת עונג צעוה"צ. ומבאר והולך אימת יערכו לפניו זה השלתן. כי אשפי' שיתמהמה יחכה לו:

וזהו. רבותא דיעבד' רי כד מטיא

שעתא

נְסֻךְ על מאמר חז"ל. (סנהדרין ל"ז ע"ב) תיפח רוחן של מחשבי קיצין". הנביא ירמיה' אמר צפרסה ל'. עת צרה היא ליעקב" וזמנה יושע" אעלה ארובה לך ומבכותך ארפאך". וכבר הדברים עפי' משל. שר גדול הי' נאהב אל המלך. ויהי פזם אחת צבא השר אל המלך. ויבט רופא המלך בפני השר. והכיר צו. כי לימים אחרים יפול במחלה הנטשה מאוד. אשר כל סמי מרפא לא יועילו לו. להעלות ארוכה למחלתו. ויהפוך הוא כי עיי' הרפואות עוד תגבר עליו מחלתו. וכה תגבר עליו המחלה מיום ליום. עד שכמעט יגיע לשערי מות. והרפואים יאמרו נושא להיות. רק אז כאשר יאמרו כי אפס תקוה. רק אז תלמח ישועתו. ועיי' סס מרפא הידוע לו. אשר יסקוהו אז. יתל להיזע

את העוה"צ והעוה"צ שניהם גם יחד. וזי שאכל עולמו צעוה"צ. קשה מאוד שיערכו לפניו עוד שלתן צעוה"צ. אם לא שלא ישעה עיקר ותכלית משלתן העוה"צ וזהו. העוה"צ דומה לפרזודור בפני העוה"ב". כי דרך העולם מי שיש לו לתת דין ומשבון לפני מלך. הוא צא אל הפרזודור. ושומרי המלך. יביאוהו אל המלך פנימה וכל עוד שלא יקראוהו. הוא עומד בפרזודור. ודעת לבנון נקל כי אז לא יעלה על לבו לאכול ולשחות כי אימת המלך עליו. ונעל ממנו אם יעמוד זמן רב קודם שיקראוהו הטרקליון. כי וכל להיות אשר פחאום יקראוהו לצבא לפני המלך. כן העוה"צ אינו רק כפרזודור לפני הטרקליון. כי צבל רגע ורגע הוא מזומן ללכת בדרך כל הארץ. ולצבא לפני המלך. לתת דין ומשבון על מפעליו. צעוה"צ אל הטרקליון. ומה יפה ביאר בזה בס' יד יוסף את הכ'. ואתם הדבקים בד' אלקיכם" הדוע את התשכון הזה. אז לא הסירו מזכרי ד'. כי חיים כולכם היום" אבל יוס מחר לא תדעו. כי לא תדע מה יולך יוס. וזה שאמר המשורר הקדוש. לא אמות. כי אחי" ולרך להבין ונהו הכפל. אמנם אמר. כי האדם צעוה"צ. לא ידע בחיים רק את הרגע שהוא חי. אבל ברגע שאחרי' לא ידע עוד. וזהו. לא אמות". רק ברגע שאני רואה. כי אחי" אבל ברגע שאחרי' לא אדע עוד. לכן יקר הזמן מאוד מכל הון. לכן לא אכלה זמני בדברים דקים. רק. ואספר מעשה ד'. כי אין כל העוה"צ גדאי לשום לב עליו. ולדאוג על מזוקותי". כי כל מזוקות העוה"צ אינם נקראים רק בשם יסורין. אבל מזוקות העוה"צ נקראים. מות. לכן נוה לקבל יסורי העוה"צ לצל למות צעוה"צ. וזה שאמר. יסוד יסרני יה' צעוה"צ. ולמות צעוה"צ. לא בתנני" כי אמונתנו חזק בד'. כי מי אשר תשך לו צעוה"צ. ולא ערכו לפניו שלתן צעוה"צ. בעבור זה יהי' לו אור צעוה"צ לכן העמלקים אשר אור להם צעוה"צ

וזהו שאמר הצדיק, ועת צרה היא ליעקב*
 עד כי הגרה גדולה מאוד שאין להכילה.
 עד כי ח"ו יאמרו מואש, ובמנה יושע*
 וזהו, ובמכותין ארפאך* ומה יפה ביאר
 ביע"ד דברי הצדיק (עמוס ה'), גפלה ולא
 תוסיף קום בתולת ישראל* כי אדם שהוא
 יושב על הכסא. יכול לפול מן הכסא
 על ההדוס. ומי שיושב על הדוס. יכול
 לפול מן ההדוס על הארץ. אמנם מי
 שיושב על הארץ. שוב אין לו יותר לפול
 כי כבר הוא בתכלית השפלות עד שהוא
 יושב על הארץ. וזוהו ביאר את הכ' .
 גפלה. כ"כ עד, ולא תוסיף שאין לה עוד
 מקום לפול. אז, קום בתולת ישראל*
 וזוהו יש להמתיק דברי המשורר הקדוש
 (תהלים קכ"ז), שוא לבם משכימי קום*
 ירלה מחמת כי אחס רואים אריכות הגלות
 אחס אומרים: כי אפס כל תקוה ח"ו .
 ואחס מתאשים מן הגאולה. ואחס
 מבזרים מלת, קום* למעלה. באמנם
 אשר ח"ו ביאר הכ' . גפלה ולא תוסיף
 קום*. לכן אמר המשורר הקדוש כי, שוא
 לבם* להשכים מילת קום למעלה. וזהו
 משכימי קום* כי באמת הגאולה בא תבוא
 ולא תאחר. ורק על ידכם היא איחוד
 הגאולה. כי אחס מאחרי שבת* בעמל
 המו"מ. והבטחון בד' מעט הוא בכס .
 כי הוא ית' יכול לתת להאדם טרף ביתו
 גם אם תהיו מיושבי בהמד' . להשפיל
 תפלה בזמנה כביבור. וללמוד שיעור קבוע
 בכל יום תמיד. עוד שחרם מוסר. כי
 הם, אוכלי לחם העצבים* כי עוד לא
 נמלאו תאוותם על מלאכת בניה שיש להם
 רכוש. מכסף ומוזב. כמאמר חז"ל, אין
 אדם מת והצי תאותו בידו* לכן הלחם
 אשר להם. אוכלים אותם בעלב. כי יחזרו
 אולי יחזרו להם בעימים הבאים. והבטחון
 אין בהם, דבאן דיריב חיי יהיב מזונא*
 ובעבור זה, כן יתן* הבורח לירידו הוא
 המלך המשיח, שנא' ולא ישוררו לבא לגאול
 אתכם. לכן מוסל עליכם לחכות עד
 אשר ח"ו תפלו כ"כ. עד שאין עוד מקום לשל

ל הויע. ויקם ויחי. ויספר לפני המלך את
 חזיונו אשר ראה כי יעבור על אוהבו .
 ויבקש מאתו לאמר. הן הלא בטח כאשר
 שגבר המחלה על אוהבו. יבאו לפני
 המלך. לבקש מלפניו תמינה. שיתן את
 רופאו. ללכת אל החולה לתת לו רפואת
 חמלה. יאמס אזנו אז. ולא ישמע להם .
 ולא יקשב לקול בקשתם. כי באמת שוא
 אז כל רפואת חמלה. וכל צרי גלעד לא
 יועילו לו אז. ועוד ירע להחולה. והועיל
 לא יועילנו. כי טרם שגייע עד המשבר
 אין צרי לו. ויהי כאשר פתר כן ה'. כי
 לימים אחרים נפל אוהבו על המלך אל
 המשכב. ומת'ו גברה עליו מיום ליום .
 ויבאו אל המלך לבקש מלפניו. ולהתחנן
 לו. שיתן את רופאו ללכת לבקר את
 אוהבו הנאמן. לרפאותו. אך המלך האמיס
 אזנו. ולא שמע תחינתם. ויכס לשלוח
 אחרי רופאים אחרים לרפאות את החולה.
 והרופאים גברו שארית כחם. והמטיקו
 סוד יתדיו לרעת מחלתו. ויתנו לו סמים
 גייס. אך כל אשר הוסיפו לתת לו סמי
 מרפא. עוד גברה מחלתו. ביהר עוו.
 עד כי גלאו הרופאים. ומחלתו מאנה
 הרפא. והרופאים כולם פה אחד גזרו
 אומר. כי אין תקוה להחיותו. כי לא
 יוסף קום. ויהי כאשר הגיעה המחלה עד
 מרום קלה. והרופאים כולם אמרו גואש.
 ורגעי החולה ספורים מהם. ועד עת הערב
 תשלם חייו. אז פתאום הופיע רופא המלך
 אל החולה. ויבן הרופא כי עתה הגיע
 העת לקום ולעשות לישועתו. ויקח מלחתו
 ללוחית סמים אשר הכינה ידו אל החולה.
 הגם כי הרופאים אשר ישבו שמה שחקו
 עליו על נסותו עתה בעת אשר אפס
 כל תקוה להציל נפש החולה מרדת שחת.
 ולתת לו רפואת בעת כואת. אמנם
 רופא המלך לא שעה אליהם. ובנתיבות
 אחדות החל החולה להייע. והחל מעט
 לפקוח עיניו. ככל אשר רופא המלך
 מקדם קדמתה. ולימים אחרים קם החולה
 ממשתו. ויהי כאשר האדם. בריא ושלם

השמים" (ישעי' ל"ד) כי אז יגלה ד' מפסה ב"א מחבולתם ועלילותם לעין השמש ויקראו זבנה כמו שקורין בספר :

זבנה יומתק לנו המקראות הללו את ד' כל גוים וגו' שבחוחו כל וגו' כי גבר עלינו חסדו וגו' דלכאורה אין להבין דמשום דגבר עלינו חסדו. יהללו העמלקים את ד'. אמנם האמת הוא כי בכל דור ודור עומדים העמלקים עלינו לכלותנו. ואף בעת אשר ישימו מסוה השלום על פניהם. ויאמרו לנו אחים אנחנו. ומראים עלמם יושבים לבעת אחנו. אמנם בסתר הם חורשים עלינו מחשבות און. ומחשבתם להכחידנו מחתח שמי ד'. אמנם הקב"ה ברוב רחמיו לא יעשנו. ולא יעזיבו בידם. כמאמר "לעושה נפלאות לבדו". שאין בעל הגם מכיר בגיטו" כי גם אנחנו לא נדע מהרשעות אשר הם פורשים עלינו. כי במחשך הם עושים מעשיהם. לכן אמר דהע"ה הללו את ד' כל גוים וגומו' כי גבר עלינו חסדו. ויזכה כי אחס יודעים החסדים שעתה לנו הבו"ת יותר מחסנו. כי אנחנו אין אנו יודעים עד מה מהמחשבות און אשר חרשתם עלינו במחשך. כי בסתר עשיתם את מעשיכם. ואחס יודעים ארך הקב"ה הלילו מידכם. אך ואמת" כאשר יגולו כספר השמים. ויהי' פולס ברור ואמת. ואימתי יהי' זאת ד". כשהשש הוי' יהי' שלם ומלא כמאמר חז"ל. דבזמן הזה אין השם הוי' במילואו כל לע"ל. הן הללו יה. גם ישראל יהללו את הבו"ת על ימי הגלות. כי אז יודעו מכל הניסים אשר עשה להם הבו"ת בזמן גלותם. וזהו במיתו לי נהורא" הטובה בעת אשר הקב"ה יתור לנו את האור שברא ביום הראשון לבריאה. וגנוו. אז ותחפי לבון בהתא" אז חפפה אחסם הבושה. על המחשבות הרעות אשר חרשתם עלינו במשאון להכחידנו תבסך בושה (עובד' א' מ"ו) מ"ו. תחפיך בהתא" ואימתי חסי' זאת "יקרי' כד אתגלי בתקפא ובגבורתא" בעת שהקב"ה יוליא תמה מנרתיקה :

עיד. אז קום בתולת ישראל' וזכו. תיפח רווחם של סחשבי קיצין' כי בזה עוד יוסיפו להגביר מחלת הגלות כמבואר בהמשל. וזכו. רבותא דיעבד לי בד' מציא שעתא' אעפי' שיממהמה אחלה לו שיבא. בעת שחגיג העת אשר חסי' לרזון לפני ית' :

ואז במיתו לי נהורא ותחפי לבון

בהתא .
יקריה כד אתגלי בתוקפא
ובגבורתא .

נוסד על הגמרא (נדרים ח' ע"ב). אין

גיהגמו לע"ל אלא הקב"ה הוציא חסה מנרתיקת' צדיקים מתרפאין בה. ורשעים נידונים בה" שנאמר" וחרה לכם יראי שמי שמש צדקה וטרפא בכנפיו" מלכד הטובה האמימות בדבריהם הקדושים. שיפוט את הרשעים בגבורות השמש לע"ל. וכל עוד להלית כונה בדבריהם הקדושים. כי בחיי העוה"ז. כל ימי חיי האדם. מדרכו להסחור מעשיו משיני האדם. והי' במחשך מעשיהם בלחמם מי רוחני ורבים מהם אשר ישימו מסוה היראה על פניהם. ובקרבם ארצם. כי בסתר עושים כל חוטבה. גם הלדיקים עושים מעשים עובים בהלענע. כל ידעם איש. למען לא יגאלו מעשיהם. כי כל פעלם רק לשם שמים. והנה ידענו מרז"ל. כי האור שברא הקב"ה ביום הראשון. גנוו הקב"ה לע"ל. כי לא הוי' השלום כדאי להשתמש בו. בעבור הרשעים. כי ע"י האור הזה היו רואים כל אשר בחושך. ע"ז אמרו חז"ל אשר לע"ל מוציא הקב"ה חסה מנרתיקת' הטובה כי אז יגלה כל מעשה ב"א. ועלילות חסי' גלוי לעין השמש. ואז יגלה לנו לדיקת הלדיקים ומעשיהם הטובים. ורשעת הרשעים ועלילותם חסי' גלוי לעין השמש. להראות קלוטם גלוי וזהו :הצדיקים מתעדינים בה" יקבלו צונג רומני על מעשיהם הטובים ודיקתם. והרשעים נידונים בה" כי ללימה חכסה פניהם ויבזו מעשיהם. כמ"ש ונגולו כספר